

Konstnären Marianne Lindberg De Geer, 65, har precis gått i pension – men är mer poppis än någonsin. Förra året slog hennes retrospektiva utställning på Dunkers konsthall publikrekord, med över 30 000 besökare ... s.12

Konsten har ett janusansikte. Å ena sidan är konsten den mest progressivt experimenterande kulturformen. Den låter sig varken hindras av format eller metod – den kan ta den form den önskar och behöver. Det är också en kulturform som ... s.20

En skimrande svart kub skyttar mellan träden när tåget rullar in mot Kalmar. Stadens nya konstmuseum ligger bredvid slottet i den prunkande stadsparken och stod färdigt 2008 efter många år av infekterade diskussioner. Byggnaden ... s.26

Pengarna i kulturen tycks alltmer villkorade. Hur påverkas konstnärens frihet när finansieringen kommer från Postkodlotteriet? *KONSTNÄREN* samlade fyra experter för ett samtal om Matteusprincipen, utskällda mecenater ... s.28

LEDARE
Massflykten av utländska studenter
är ett dräpslag mot konsten.

NYHETER
Underjordisk konstsatsning,
exodus från Konstfack och
Nerdrum i trubbel.

DEBATT
Stockholms kulturstöd – ett föredöme?

MLDG
Natalia Kazmierska möter en av våra största.

HOTET INIFRÅN
Dåliga villkor mer än bara
ett arbetsrättsligt problem.

VILLKORAD KONST
Ska Postkodlotteriet få bestämma
över din konst?

FÖR SVÅR FÖR FOLKET
Landets nya konsthallar famlar efter
folkets godkännande.

RAKBLADET
Klipp och klistra med Lina Selander.

MEDLEMSSIDOR KRO/KIF

MEDLEMSSIDOR BUS

EN INTELLEKTUELL DÖD

MARIANNE PÅ JOBBET

FOTO: ERIKA SVENSSON

KONSTNÄREN NUMMER TRE 2011

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE: ANDERS RYDELL

FORM OCH KONSTNÄRLIG LEDNING: NILLE SVENSSON

REDAKTIONSCHEF: ANTON GUSTAVSSON

MEDARBETARE I DETTA NUMMER: ADAM SVANELL, HEDVIG ANDERSSON,

NATALIA KAZMIERSKA, SANNA SAMUELSSON, ERIK WÅHLSTRÖM, JONAS

BANKER, PETER SÄVSTRÖM, PETER LARSSON, HENRIK BROMANDER

OMSLAG: MARIANNE LINDBERG DE GEER PORTRÄTTERAD AV JONAS BANKER

KONSTNÄREN GÖRS AV EGG PUBLISHING PÅ UPPDRAG AV KRO/KIF

REDAKTIONEN: STORA NYGATAN 7, 111 17 STOCKHOLM

EMAIL: RED@TIDNINGENKONSTNAREN.SE

KRO/KIF: ÅRSTÅNGSVÄGEN 5B, 117 43 STOCKHOLM

EMAIL: KRO@KRO.SE, KIF@KIF.SE

TRYCK: TRYDELLS TRYCKERI AB

PRENUMERATION HELÅR 275 KR; RED@TIDNINGENKONSTNAREN.SE

 UPPLAGA 8000 EX

TIDNINGEN KONSTNÄREN GES UT AV AB SVENSK KONSTNÄRSSERVICE.

KIF Sveriges Konsthantverkare
& Industriformgivare

Konstnärernas Riksorganisation
The Swedish Artists' National Organization

ANNONSER:

LUDVIG LOF - LUDVIG@ANNONSHUSET.SE - 08-662 75 09

HANS FLYGARE - HANS@ANNONSHUSET.SE - 08-662 75 03

I augusti 2011 blev Sverige fattigare. Tiotusentals utomeuropeiska studenter som i vanliga fall skulle ha flyttat hit anlände aldrig. Anledningen är den reform som alliansregeringen beslutade om förra året, som i ett slag förvandlade svenska utbildningar från de billigaste till de dyraste i världen. Universitet i landet har rapporterat om 80–90 procent färre sökande.

Kanske allra hårdast drabbade är konststudenterna och konstskolorna, som har blivit bland de allra dyraste utbildningarna. Ungefär en kvarts miljon per läsår får en utomeuropeisk konststudent hosta upp med. Det är betydligt dyrare än internationella toppskolor.

I det här numret av *Konstnären* har vi talat med flera av landets konstskolor, som beskriver förändringen som en »katastrof« för mångfalden på utbildningarna.

Reformen är helt enkelt en intellektuell braindrain utan motsvarighet i modern svensk historia. Kritiker har menat att Sverige har blivit ett »gratis«-land. Att studenter kommer och utbildar sig för att sedan åka tillbaka till sina hemländer. Att pengarna är bortkastade. Inte helt oväntat har reformen hyllats av Sverigedemokrater.

Detta snäva synsätt på världen kommer i längden kosta Sverige betydligt mer än vad vi tjänar. En student som utbildar sig i Sverige kommer under hela livet att präglas av denna utbildning. Det är snarare de studenter som reser hem efter utbildning som gynnar Sverige mest. Genom de kulturella, sociala och ekonomiska band som knutits blir Sverige en del av världen.

Det är svårt att inte se reformen som ett tecken i tiden. Ett tecken på en västvärld, ett Europa och ett Sverige som alltmer stänger sig för omvärlden. Europa låser in sig bakom allt strängare murar, tullar, passkontroller – samtidigt som främlingsfientligheten odlas.

Dessa murar stänger inte bara ute människor, de stänger även ute idéer. Ett samhälle som stänger sig för nya människor, ny kultur, nya idéer kommer obönhörligen att stagnera. Vad vi bevittnar är en intellektuell död, den död som inträffar när flödet av människor och därmed tankar avstannar.

Det största problemet är att det är vi själva som i slutändan kommer att drabbas hårdast av denna isolering. Det är inte världens nya ekonomier som krisar, det är de gamla.

Det är i Asien, Mellanöstern och Afrika som de stora kulturella, ekonomiska och politiska omvälvningarna sker. Det är där de stora idéerna föds. I ett Mellanöstern som befriar sig självt. I ett Asien som lyfter sig ur fattigdom.

I väst har vi odlat föreställningen om att det är vi som ska stå för idéerna, medan »tredje världen« ska stå för produktionen. Med hjälp av denna bild har vi kunnat isolera oss. Men det är en myt, en idiotisk och ignorant föreställning om att vi skulle vara ensamma om att tänka. Det är inte USA eller Europa som satsar mest på till exempel grön energi – det är Kina.

Idéer uppstår i skärpunkten mellan kulturer, samhällen, människor. I mötet! I ett slag har Sverige nu blivit tiotusentals möten fattigare.

ANDERS RYDELL

CHEFREDAKTÖR

VI ÄR ETT FÖREDÖME!

DEN OFFENTLIGA KONSTEN speglar samhället och tids-epokerna. Tiden är förbi då konsten skulle uppfostra och undervisa – det handlar inte längre om statyer av gamla kungar. Vi låter några av dem stå kvar, men det nya vi skapar har ett helt annat värde för stadens invånare. Konsten i det offentliga rummet får oss att stanna upp och reflektera. Det finns också ett särskilt värde i just det att den finns där för alla. Det gäller de stora konstverken, som ofta blir en stads kännetecken i världen, men också det lilla konstverket på torget i den egna stadsdelen. Konsten för oss samman genom att vi förhåller oss till den – vi ser på konsten, vi ser på oss själva, vi ser på varandra. Alla stockholmare, oavsett vem man är eller hur man lever, ska ha möjlighet att uppleva konst i sin närmiljö.

I Stockholm har vi något som kallas enprocentsregeln, när det gäller offentlig konst och utsmyckning. Den anger att en procent vid ny-, om- och tillbyggnad i Stockholm stad ska avsättas för konstnärlig gestaltning. Regeln klubbades igenom av stadens politiker redan 1963, men det är under vår mandatperiod som den verkligen har börjat genomdrivas. Detta har vi lyckats med genom att vi 2007 skapade en ny organisation – Stockholm konst, för just detta ändamål. Stockholm konst har ansvar både för konsthallen Liljevalchs och för all konst i det offentliga rummet och leder varje enprocentsprojekt hela vägen fram till invigningen av verket eller utsmyckningen. Exempel på konstverk som kommit till på det här sättet är Ann Roséns *Vatt* på Sättra torg (Stockholms första permanenta ljudkonstverk), *Torso* av Dan Wolgers utanför Stora tullhuset (Fotografiska) och *I väntan på något* av Mona Grivner i Heliosparken.

Det är värt att poängtera att det inte bara gäller nybyggnation, utan även om- och tillbyggnad. Detta innebär att rustningen av fastigheterna i Järva kommer medföra en hel del satsningar på konst. Exempel på det är den stora satsningen i Kista, där Stockholm konst arbetar i ett program tillsammans med fastighetsägare, företag, kulturverksamheter, forskning och utbildning. Målet är att samtidskonst av högsta klass ska integreras på ett självklart sätt när Kista förtäts till stad med nya

bostäder, kontor, gångstråk, vägar och parker. Det finns idag en helt annan förståelse även hos bostadsbolag och olika förvaltningar inom staden för att konsten och kulturen är en viktig del då det nya Stockholm tar form.

DET SAMMA GÄLLER SATSNINGEN på ett »kulturlyft« för stadsdelen Husby. (Personligen kopplar jag samman Husby just med bildkonst, eftersom vinnaren av Liljevalchs' Märta Mååstävling var en tioåring från Husbyskolan. Efter hans teckning vävdes en äkta Märta Mååsmatta och den lille konstnären började fundera på att kanske bli målare i stället för ingenjör eller läkare). Stadsdelen, kulturförvaltningen och fastighetsägare samarbetar redan kring att samordna sina kulturverksamheter i samband med planeringen av stadsdelen. Stadsplaneringen skall utgå från kulturens behov och inte tvärtom. Det är avgörande att även den offentliga konsten kommer in i detta tidiga skede, och tack vare det sätt som Stockholm konst arbetar på är det möjligt.

I Stockholm har vi funnit en modell som gör det möjligt för kommunen att i samarbete med konstnärer tidigt ta med konst i stadsplaneringen. Ett tankesätt har redan börjat ta form, där byggherrar och fastighetsägare ser det lika naturligt och värdefullt att ta med konst i planeringen av ett nytt projekt som vatten och avlopp eller antalet parkeringsplatser. Alla är kanske inte med på tåget ännu, men vi har verktyget och har kommit väldigt långt. Fler kommuner borde ta efter.

MADELEINE SJÖSTEDT (FP)

KULTUR- OCH FASTIGHETSBORGARRÅD, STOCKHOLM STAD

LERVERK BUTIK OCH GALLERI
SÖKER NYA MEDLEMMAR TILL VÅRT
KOOPERATIV FÖR KERAMIK GLAS OCH
SMYCKESKONST.

VI HAR NYA VACKRA LOKALER
CENTRALT I GÖTEBORG.

ANSÖKNINGSTIDEN ÄR TILL OCH MED
31 OKTOBER. BLANKETT KAN HÄMTAS
PÅ LERVERK ELLER LADDAS NER FRÅN
VÅR HEMSIDA WWW.LERVERK.SE

LERVERK BUTIK OCH GALLERI
LILLA KYRKO GATAN 1
411 15 GÖTEBORG

NILLEDITIONS.COM

Färgstarkt, roligt, personligt
och passionerat.

30 september-2 oktober 2011

Foto, måleri, grafik, konsthantverk,
teckning och skulptur. Allt är till salu på höstens
största konstutställning!

Specialutställning

Polismuseet visar förfälskningar av Anders Zorn,
Bruno Liljefors och Albin Amelin m. fl.

Besök samtidigt Antik & Kuriosa.
Mässan med antikt, vintage och
retro för hem och samling.

KONST

www.hostsalongen.se

KISTAMÄSSAN

HÄRKE KONSTCENTRUMS KONSTNÄRSSTIPENDIUM

Sista ansökningsdag
den **28 februari** varje år.
Läs information om stipendiet
och hur du ansöker på
www.harkekonstcentrums.se,
klicka på stipendium.
Välkommen med din ansökan!

MED KNIVEN MOT STRUPEN

ÅRETS REKO-RAPPORT VISAR

ATT UTVECKLINGEN BLAND

LANDETS KONSTINSTITUTIONER

BÅDE GÅR FRAMÅT OCH BAKÅT.

UTSTÄLLNINGSSÄTTNINGARNA HAR

FÖRSÄMRATS SAMTIDIGT SOM FLER SMÅ

KONSTHALLAR FÖRBÄTTRAT SINA VILLKOR.

För andra året i rad har organisationen Reko kartlagt arbetsvillkoren för konstnärer som ställer ut vid landets museer och konsthallar. Av 62 undersökta institutioner har nio fått märkningen Reko. Högst upp på årets Rekoindex hamnar Museum Anna Nordlander (MAN) i Skellefteå. I botten hittar man små verksamheter som Edsviks konsthall, men också Hasselblad center i Göteborg.

Reko påbörjade sina undersökningar 2009 i samband med att det nya statliga avtalet om medverkande- och utställningsersättning trädde i kraft. Det första centrala avtalet om utställningsersättning kom redan 1971, med syftet att uppfylla en av konstpolitikens huvudprinciper, att konstnärer ska ersättas för sitt arbete. Avtalet ansågs dock svårtillämpat och flera organisationer, däribland KRO/KIF och Svenska tecknare, drev frågan om ett nytt avtal. Man fick gehör på kulturpolitisk nivå och ett nytt, förändrat avtal trädde alltså i kraft 2009. Avtalet fastställer bland annat miniminivåer för utställningsersättning och det är mot bakgrund av detta avtal som Reko verkar.

–Målet är att förbättra villkoren för konstnärer och därmed förändra konstbranschen. Reko ska spegla hur vi tycker att institutioner ska agera. Till stor del handlar det om transparens. Detta är en bransch med ett stort underskott på information, vilket leder till att man inte kan föra fram relevant kritik. MU-avtalet är en viktig del i en förändring, men det räcker inte. Det behövs en uppföljning och där tror jag att vi kan bidra, säger initiativtagaren Erik Krikortz om syftet med Reko.

118 institutioner valdes i år ut till undersökningen. Av dessa kunde 62 bedömas. De fyra kriterier som ligger till grund för bedömningen är om skriftliga avtal upprättas, om samtliga kostnader i samband med utställningen ersätts och om utställningsersättning betalas ut enligt MU-avtalets miniminivåer. Den sista punkten kallas »övriga villkor« och inkluderar bland annat transparens, policy och konstnärers omdömen om institutionen.

–Den största skillnaden från förra året gäller utställningsersättningen. Där har det tyvärr skett en försämring. Annars bekräftas snarare bilden från förra året. Det som är intressant är att vissa institutioner har bevisat att de kan förändra sin verksamhet,

BILD: PETER SÄVSTRÖM

säger Erik Krikortz.

Reko fick stor uppmärksamhet, både i Sverige och internationellt, bland annat i Norge och Tyskland, när man presenterade sitt första index. Erik Krikortz framhåller tre saker som är anmärkningsvärda i år.

–För det första bekräftar årets index bilden från förra året. Man ser ingen större förbättring eller försämring över lag, säger han.

Det andra är att det har visat sig att de minsta institutionerna kan erbjuda lika bra villkor som de största, eller till och med bättre.

–Det bevisar att det handlar om inställning – inte om pengar. Det tredje är att institutioner som till exempel Bildmuseet i Umeå och MAN, som klarade sig ganska dåligt förra året, nu ligger högt upp. De har haft en dialog om utställarnas villkor, bland annat utifrån Reko-index. Det är en bekräftelse på att det vi gör spelar roll, säger Erik Krikortz.

På MAN bekräftar man att Reko varit en sporre att skapa bättre villkor för utställare.

–Det är en prioritering som vi gjort och något vi planerar in i budgeten. Ska man göra schyssta avtal kommer det att synas i balansräkningen. Vi har fått göra stora omprioriteringar. Vi har bland annat dragit ner på marknadsföring och fortbildning för personalen. Men konstnärerna är ju kärnan i vår verksamhet så det är klart att de ska ha bra villkor, säger Anders Jansson, chef för MAN.

Hasselblad center hamnar långt ner. Enligt rapporten har institutionen misslyckats bland annat med att betala utställningsersättning enligt MU-avtalet men också med att ersätta utställarnas omkostnader. De utställare på Hasselblad center som Reko varit i kontakt med under 2009, 2010 och 2011 uppger att de inte fått något arvode alls. Man arbetar inte heller aktivt med att förbättra utställarnas villkor.

–MU-avtalet tillämpas inte hos oss, därför att det inte berör oss som privat institution. Däremot kan vi använda det som inspiration, vi kan snegla på det. Att vi inte ersätter utställarens omkostnader eller inte betalar arvode stämmer inte. Kostnader för produktion och resor betalas dock inte för mindre utställningar av projektkaraktär. Vad gäller arvoden har jag intrycket av att våra utställare är nöjda och att vi har en god relation med dem, säger Bo Myhrman som är vd på Hasselbladstiftelsen.

Påståendet att institutionen inte skulle arbeta aktivt för att förbättra utställares villkor förvärrar honom.

–Den som påstår det har inte tittat på vad vi gör. Vi är framför allt engagerade i unga konstnärer och delar varje år ut stipendier för studier i England, USA, Frankrike och Italien. Vi tycker verkligen att vi stödjer utvecklingen och det är något vi är stolta över, säger Bo Myhrman.

Också Edsvik konsthall hamnar långt ner.

–Vi följer inte MU-avtalet, för vi har inga pengar. Konsthallen drivs av en grupp konstnärer och vi är panka allihop. Vi kommer alltid att vara lågt rankade, men vi gör vad vi kan för att ge konstnärer en möjlighet att visa sina verk. Men vi kan inte betala någon ersättning. Vi kämpar med kniven mot strupen och försöker bedriva en kulturell verksamhet, säger Ricardo Donoso, konstnärlig ledare på Edsvik konsthall.

Inför nästa års undersökning kommer metoden att förändras något. Större vikt kommer att läggas på medverkans- och upphovsrättsersättning samt på transparens.

–Första och andra året hade vi ganska lika kriterier, nu vill vi förändra större saker. Reko-index kan fortfarande utvecklas för att bli så exakt som möjligt. Det har varit svårt att få fram information, och det gäller även sådant som institutionerna enligt offentlighetsprincipen ska lämna ut. Reko handlar om att skapa transparens. Vi behöver därför kunna ställa vissa krav på institutionerna, säger Erik Krikortz.

HEDVIG ANDERSSON

FÄNGELSE FÖR ODD NERDRUM

ODD NERDRUM HAR DÖMTS TILL TVÅ
ÅRS FÄNGELSE AV OSLO TINGSRÄTT,
SOM MENAR ATT HAN UNDANHÅLLIT
10 MILJONER NORSKA KRONOR FRÅN
SKATTEVERKET. KONSTNÄREN SJÄLV SLÅR
TILLBAKA MOT DOMEN FÖR GROVT
SKATTEBROTT.

Skattemyndigheterna i Norge har i många år haft ögonen på Odd Nerdrum. Redan 2002 inledde man en granskning av landets kanske mest berömda konstnär i modern tid, som misstänktes av myndigheterna för att smita undan från att betala skatt. Den 67-årige konstnären har ända sedan dess varit indragen i en polisutredning där han misstänks ha gömt

undan pengar på bankkonton i Österrike, Island och USA.

Under augusti har Oslo tingsrätt slutligen samlat sig för en rättegång. Målet har mer specifikt handlat om att Nerdrum mellan åren 1998 och 2002 anses ha sålt konstverk för 14 miljoner norska kronor och låtit bli att skatta för vinsterna. Totalt skulle detta motsvara undanhållna skatter på omkring 10 miljoner norska kronor.

Efter sedvanliga överläggningar gick rätten på åklagarens linje och valde att döma Nerdrum till två års fängelse för grovt skattebrott. Åklagaren Asbjørg Lykkjen är nöjd med den nya domen.

– Vår uppfattning är att det här är en grundligt genomtänkt och välskriven dom. Beloppet som undanhållits och det sätt som brottet är genomfört gör det här till en grov brottshandling som möjliggjort stor ekonomisk vinning, säger hon till NRK.

Själv har Nerdrum försvarat sig med att han sålt konstverken i syfte att kompensera uppdragsgivare och konsthallar för tidigare verk som förstörts av hans val av lågkvalitativ målarfärg. Rättegången blev stormig och blev vid flera tillfällen avbruten av huvudpersonen, som vid ett tillfälle förklarade sina misstankar om att målet redan är uppgjort av myndigheterna.

– Det pågår en demonisering av mig. Det är farligt och obehagligt. Jag har alltid tänkt att den norska staten vill ta livet av mig, och jag tror att det här är ett försök att driva mig till självmord, sade Odd Nerdrum under rättegången.

Även om åsikterna går isär om vem som har rätt,

lutar en del opartiska bedömare i Norge åt att den aktuella domen är rimlig. Agnes Moxnes, kulturkommentator på norska NRK, menar att Odd Nerdrum har helt rätt i att det pågår en demonisering av honom från det norska kulturlivet, och att han i på tok för liten utsträckning finns representerad på landets finaste konstinstitutioner. Men den här domen är något helt annat, menar hon, eftersom den tydligt visar att Nerdrum har gömt undan pengar på utländska bankkonton.

– Norska konstnärer har länge haft en ganska fri inställning till att sälja konst direkt från sina ateljéer. Antagligen är det grunden till att Odd Nerdrum verkar känna så starkt och innerligt att han står över skatter och självdeklarationer. Men det tycker alltså inte skattemyndigheten, skriver hon i en kommentar på NRK:s hemsida.

Odd Nerdrum, som flyttade till Island 2003 och som numera bor i Frankrike, har inte själv kommenterat domen i norska tidningar, eftersom han sedan 2002 bojkottar dem totalt. Hans försvarare har dock meddelat att man ska överklaga fängelsedom.

ANTON GUSTAVSSON

Kreatima

I över 70 år har du kunnat handla konstnärsmaterial och färg hos Kreatima på Sveavägen 42 i Stockholm. Men i höstas blev

vi tvungna att flytta då Skandia, fastighetsägaren, ska bygga om huset. Vi finns nu på **Kungsgatan 58** mellan Hötorget och Vasagatan. Här möter du samma kunniga medarbetare och finner samma djupa och breda sortiment som tidigare.

Välkommen in till oss och glöm inte att du som KRO/KIF medlem alltid har **15 % rabatt** på vårt sortiment.*

Du som vill handla i vår webbutik, ange kampanjkod **11KKR06** i kassan för att erhålla konstnär rabatten. Vi skickar oftast dina varor samma dag.

Är du bilburen hjälper vi dig med lastning från vår lastbrygga bakom butiken.

*Gäller ej kampanjvaror.

Måla Mera Veckor! 30–50 % rabatt

på Beckers "A" oljefärger, W&N Artisan vattenlös oljefärg, Rembrandt Cobra vattenlös oljefärg, W&N Artist Acrylic (konstnärskvalitet), W&N akvarellfärger (konstnärskvalitet), W&N Winton oljefärg, W&N Galeria akrylfärg, målarduk, linneduk, penslar, block och mycket mera. Läs mer på vår web.

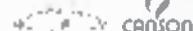
Kampanjen gäller 5 september till och med 9 oktober.

Välkommen till vår butik

på Kungsgatan 58 i Stockholm och på webben www.kreatima.se.

Kungsgatan 58 • Hötorget • Stockholm • Tel: 08-545 15 560 • www.kreatima.se

KONSTSTUDENTER FLYR SVERIGE

KATASTROF! FÖRÖDANDE! OGENOMTÄNKT!
KONSTSKOLORNA SKRÄDER INTE ORDEN
ANGÅENDE DEN NYA REFORMEN SOM
INNEBÄR ATT AVGIFT INFÖRS FÖR
UTOMEUROPEISKA STUDENTER.

Avgifter för utomeuropeiska studenter vid svenska universitet införs från och med höstterminen 2011. Sverige har hittills varit ett av de få länder som erbjuder gratis utbildning, inte bara för svenska studenter utan också för utländska.

–Utbildning är numera en global marknad. På den marknaden bör Sverige konkurrera genom att erbjuda utbildningar av hög kvalitet, inte genom att bjuda på gratis utbildning, sa högskole- och forskningsminister Tobias Krantz när beslutet togs i februari förra året.

Inför terminsstarten kan man nu konstatera att beslutet kraftigt har påverkat antalet utomeuropeiska studenter vid landets universitet. Konstskolorna är inget undantag. I Stockholm, Göteborg och Malmö kan man redan se en dramatisk nedgång av antalet utomeuropeiska konststudenter. Endast två så kallade tredjelandsstudenter kommer att börja på Konstfack den här hösten. Det kan jämföras med våren 2011 då omkring 45 utländska studenter kom från länder utanför Europa.

På Konsthögskolan i Malmö finns inte längre någon utomeuropeisk student på kandidatnivå. Av de tre som erbjudits en plats på mastersprogrammet har samtliga avböjt. Professor Gertrud Sandqvist på Konsthögskolan i Malmö är djupt kritisk till beslutet.

–Jag kan inte nog understryka vilken katastrof detta är. Vi gick precis miste om en väldigt begåvad kanadensisk student som valde ett holländskt universitet istället. Jag hoppas att det här blir reviderat. Man måste plocka bort eller i alla fall minska avgiften för att få tillbaka den absolut nödvändiga vitalitet som utomeuropeiska studenter innebär, säger hon.

Samtidigt befinner sig konstskolorna i en mer fördelaktig situation än många andra universitet. Söktrycket är så högt att man alltid kommer att kunna fylla kurserna.

–Vi har ett väldigt högt söktryck, så det kommer inte att påverka oss ekonomiskt. Vi kommer alltid att kunna fylla våra kurser. Vårre är det för de skolor som förlitar sig väldigt mycket på internationella studenter, säger Ivar Björkman, rektor på Konstfack i Stockholm.

Men även om man inte lider ekonomiskt framhåller han att andra värden nu riskerar att gå förlorade.

–För oss innebär detta framför allt att vi tappar en viktig grupp, nämligen studenter från de delar av världen där utvecklingen sker snabbast just nu. Utbytet med studenter från hela världen skapar en väldig dynamik till utbildningen. Det är en dimension som till stor del går förlorad nu, fortsätter han.

Också på Konsthögskolan Valand i Göteborg tror man att detta kommer att förändra utbildningarna påtagligt.

–Vi vill ha det sammanhang som en internationell grupp studenter skapar med allt vad det innebär av nätverkande och utbyten. På sikt kommer det att bli ett problem att inte kunna vara global, säger Mats Olsson, rektor på Konsthögskolan Valand.

Han tror att det kommer att bli svårare att locka utomeuropeiska studenter till Sverige när man konkurrerar med utländska konstskolor, och dessutom tar ett högre pris.

–Nu blir andra faktorer viktiga för studenterna, faktorer som ligger utanför utbildningen, säger han och menar att städer som London och New York har lättare att locka till sig studenter än vad till exempel Göteborg har.

Mako Ishizuka kommer från Japan och tog sin masterexamen på Konsthögskolan i Malmö innan avgiftsändringen trädde i kraft. Hon funderar länge på frågan om den nuvarande avgiften hade fått henne att välja ett annat land.

–Det är svårt att veta, säger hon till slut. Jag var väldigt motiverad att komma in på just den här skolan. Jag hade nog försökt ordna ett stipendium, för det är en väldigt hög avgift.

Vad gäller konkurrensen med andra länders konstskolor tror hon inte att Sverige ska försöka konkurrera med något annat än kvaliteten på utbildningarna.

–När jag bestämde mig för att söka till Konsthögskolan i Malmö hade jag aldrig varit i Sverige, hade ingen uppfattning om livet här och visste inte att utbildningen var gratis. Men jag hade hört talas om skolan på flera håll utomlands, och den råkade ligga i en stad som hette Malmö, i det nordeuropeiska landet Sverige, säger hon.

På Konstfack kostar en kandidatexamen nu 235 000 kronor per läsår. På Konsthögskolan i Malmö ligger avgiften på 280 000 kronor per läsår. Detta kan jämföras med Central Saint Martins i London där motsvarande utbildning kostar 12 700 brittiska pund (cirka 133 000 kronor) per läsår.

–Vi är dyrare än Goldsmiths, säger Gertrud Sandqvist. Hur ska vi kunna konkurrera? Vi pratar om 280 000 kronor per år. Detta är en av de värst genomförda reformer jag har sett. Vi får en byråkrati som verkligen är missgynnande för icke-europeiska studenter.

–Vi har gått från att vara ett av de billigaste universiteten i världen till ett av de dyraste, konstaterar Ivar Björkman.

Men den sjunkande andelen utomeuropeiska studenter oroar inte regeringen. Man framhåller att Danmark upplevde samma nedgång när de införde avgifter, men att antalet sedan steg igen. Dessutom tror man att ett högt pris signalerar hög kvalitet. I samband med beslutet inför man två stipendiesystem, ett som riktar sig särskilt till studenter från länder som Sverige har ett långsiktigt biståndssamarbete med.

–De pengarna kommer nog att gå till andra utbildningar i första hand skulle jag tro, säger Ivar Björkman. På Konstfack försöker vi bygga upp en egen stipendiefond men det har ännu inte gett så mycket resultat. De företag vi har kontaktat har varit väldigt undrande –detta är ju en helt ny situation i Sverige.

Han tror inte heller att de intäkter som avgifterna innebär sätter svenska konstskolor i en bättre ekonomisk sits.

–Att administrera detta innebär också kostnader. Ännu har vi inte sett några positiva effekter av avgiften, säger Ivar Björkman.

Han tror att avgiftsändringen kommer att påverka inte bara konstskolorna, utan det svenska kulturlivet i sin helhet.

–Den mångfald som berikar den svenska konstvärlden kommer utan tvekan att minska. De som kommer, särskilt de utomeuropeiska, är ofta extremt duktiga och flera stannar kvar och etablerar sig. Det svenska kulturlivet kommer genom detta beslut att gå miste om väldigt duktiga konstnärer och formgivare, säger han.

Färgstarkt sedan 1976

Världens färgstarkaste designföretag fyller 35 och vi firar med en helt unik JUBILEUMSKOLLEKTION. En kollektion i mycket begränsad upplaga som sammanfattar mitt klädskapande de senaste 35 åren. Med en skön mix av ekologisk flower-power, grafiskt à la 60-tal och dova färger i finaste siden.

Gudrun Sjödén

Köpta
"Rallarros" i
rosa & rött
1295.-

Shoppa direkt på

www.gudrunsjoden.com

Tel: 08 - 505 280 00

35
years

*Gudrun
Sjödén*

VÄLKOMMEN TILL MINA BUTIKER!

Stockholm: Regeringsg. 30 / Götg. 44 / Stora Nyg. 33 / Lagerbutik:
Upplagsv. 1 | Göteborg: Södra Larmg. 18 | Malmö: Skomakareg. 12

BORÅS STAD

ADAM FUSS

HILMA AF KLINT

KALLELSER

boras.se/konstmuseum **BORÅS KONSTMUSEUM**
1 oktober 2011 - 8 januari 2012

ateljé, galleri, utställning,
transport, kameror...

förmånliga försäkringar för
medlemmar i KRO och KIF

Danderydsgatan 14
114 26 Stockholm
tel 08 440 54 40
fax 08 678 29 20
info@gefvert.se
www.gefvert.se

gefvert
FÖRSÄKRINGSMÄKLARE

UTSMYCKNING AV URBERGET

STOCKHOLMS NYA PENDELTÅGSTUNNEL
CITYBANAN INVIGS FÖRST 2017, MEN
REDAN NU ÄR ARBETET I FULL GÅNG
MED ATT VÄLJA UT KONSTNÄRLIG
UTSMYCKNING. OCH ÄN ÄR DET INTE
FÖR SENT ATT ANMÄLA INTRESSE FÖR
DEN SOM VILL BIDRA.

Sprängningarna har pågått i flera år under Stockholms gator. Det är stadens nya pendeltågstunnel, Citybanan, som växer fram, och som när den står färdig 2017 ska förbättra för regionens tågresenärer. Det enorma infrastrukturprojektet, som totalt förväntas kosta 17 miljarder kronor, är dock inte det enda som är av stort format – bygget får även sällskap av en omfattande satsning på ny offentlig konst. Stationer, väntehallar och spärrområden ska förses med skulpturer, mosaik, målningar och andra typer av konstnärlig gestaltning.

Stefan Hagdahl, som sedan länge arbetar med konst hos Storstockholms lokaltrafik, SL, är talesman för Citybanans arbetsgrupp för konst. Han säger att det är fantastiskt roligt att få jobba med en så stor satsning.

– Det är jättespännande. Det är kul att vi valde att ha en helt öppen upphandling. Då kan både den mest namnkunniga konstnären delta, och de som inte är fullt lika namnkunniga, säger han.

Upphandlingen av konsten i Citybanan, som Stefan Hagdahl berättar om, kickades igång i våras när man gick ut och bjöd in konstnärer både inom och utom rikets gränser att komma med idéer. Grundtanken var att försöka nå ut till en vid krets av konstnärer, att inte utestänga någon och att få in så många konstnärer som möjligt i utgångsläget. Själva upphandlingen är sedan uppdelad i tre etapper. I den första delen, som i första hand berör konst till den nya pendeltågstationen under T-Centralen, drog man streck för nya anmälningar i början av sommaren.

– Vi har fått ett enormt gensvar, kan jag säga. Jag kan inte säga exakt, men vi har fått in väldigt många ansökningar. Det är förstås jättekul, säger Stefan Hagdahl.

Under hösten ska arbetsgruppen gå igenom de

anmälningar som strömmat in, för att sedan låta ett fåtal av konstnärerna skissa vidare på mer konkreta idéer. Det är ett digert arbete, berättar Stefan Hagdahl.

– De flesta som hört av sig är kvalificerade, och alla konstnärerna är extremt duktiga, det är bara att inse. Men bland dem måste vi ändå koka ner det till ett fåtal som får göra skisser. Det är en svår uppgift.

De nya tågstationerna kommer att ägas av SL, som har en hel del traditioner att luta sig tillbaka mot när det gäller offentlig konst, från Siri Derkert och framåt. Än så länge är det dock lite oklart exakt vilken konst som ska fylla Citybanans bergrum. Arkitekterna har ett hum om vilka utrymmen som kommer att behöva konstnärlig gestaltning, och totalt ska det röra sig om ungefär tolv till femton verk i olika former. Stefan Hagdahl tror att SL generellt går mot ett större inslag av temporära utställningar, som byts ut någon gång vart femte år, men mer än så vill han inte säga i nuläget.

– Vi är ganska vana vid sådana här uppdrag, och det blir aldrig som man tror. Det är lite konstens styrka, att den förvånar. Jag vågar knappt ens ha en tanke om vad som ska komma fram, men jag tror att det kommer att dyka upp något som gör att man bara utropar »Oj, vad häftigt!«. Vi tittar förutsättningslöst, säger han.

Men bara för att den första etappen är stängd betyder det inte att det är för sent att visa intresse. Arbetet pågår i ytterligare tre år, och alla som jobbat med offentlig konst, eller som har en långvarig konstnärlig bana bakom sig, kan fortfarande kontakta Citybanans arbetsgrupp och göra ett formellt försök att kvalificera sig.

ANTON GUSTAVSSON

<p>MUSEERNA GÅR SOM TÅGET</p> <p>STOCKHOLM När sommaren övergår i höst kan Sveriges museer summera en framgångsrik period i sina kassaböcker. Sommaren 2011 är på många håll en rekordsommar, och flera av museerna noterar en utveckling i stil med Malmö museer, som fått högre besöksiffror än någonsin och en fördubbling till 43 653 besökare. Även Nationalmuseum, som har haft 24 procent fler besökare än ifjol, är nöjda med utvecklingen:</p> <p>– För vår del hänger det samman med att så fantastiskt många turister, både utländska och inhemska, har besökt Stockholm i sommar, säger Hanna Tottmar, pressansvarig på Nationalmuseum, till TT.</p>	<p>EN NY SORTS POPKONST</p> <p>LOS ANGELES Nästa stora grej bland popstjärnorna i den nyss uppvuxna Idolgenerationen? Att köpa svindyr konst, såklart. Den före detta pojkbandssångaren Justin Timberlake har, enligt en intervju i det amerikanska magasinet Vanity Fair, blivit en konstfanatiker på, hm, äldre dagar. Bland annat har han skådats på curatören Jeffrey Deitchs fester och köpt verk av den hipa gatukonstnären Banksy.</p> <p>– Jag önskar att jag hade lagt mer tid på att gå på museum på den tiden när jag fortfarande turnerade jorden runt, säger Timberlake ångerfullt till Vanity Fair.</p>	<p>SYRISK SATIRIKER ATTACKERAD</p> <p>DAMASKUS Serietecknaren och satirikern Ali Ferzat, som många gånger kritiserat den syrisk regim i sina verk, blev svårt misshandlad i slutet av augusti. Maskerade män, som av allt att döma agerat på uppdrag av president Bashar al-Assad, attackerade den 60-åriga Ferzat med sparkar och slag, knäckte benen i båda hans händer och stälpte till sist av hans misshandlade kropp vid en vägren. Attacken tolkas av de flesta bedömare som en direkt reaktion på hans populära teckningar, som har fått stor spridning under den pågående revolten mot Assadregimen. En talesperson för USA:s utrikesdepartement har fördömt misshandeln och återigen uppmanat Syrien att låta sina medborgare uttrycka åsikter utan rädsla för repressalier.</p>	<p>Media, som släpptes i början av sommaren. Totalt väntas 3 000 personer komma in på arbetsmarknaden inom kulturlivet under 2011. För bild- och formområdet är bilden något annorlunda. Där pekar Arbetsförmedlingen i stället på att arbetsmarknaden varierar och att det finns behov av teknisk fortbildning bland många arbetssökande. Det finns fortsatt risk för att arbetssökande kan komma att lämna bild- och formområdet för andra branscher framöver, menar myndigheten.</p>
<p>KINAS AUKTIONSHUS AVANCERAR</p> <p>LONDON I takt med att Kina blir en allt tyngre makthavare i världsekonomin börjar man nu också att flytta fram sina positioner i konstvärlden. China Guardian Auctions, landets näst största auktionshus, planerar att öppna en filial i London, enligt företagets vice vd, Kou Qin. Beskedet kommer samtidigt som det största kinesiska auktionshuset, Poly International Auctions, annonserat att man överväger att introducera sig på den brittiska börsmarknaden. Exakt när dessa förändringar ska ske är inte beslutat.</p>	<p>POST-IT-KRIGET NÅR SVERIGE</p> <p>PARIS Uttråkade franska kontorister, som kommit tillbaka efter semestrarna, har satt igång en europeisk rörelse av improviserade konstverk i kontorsmiljöer. Genom att sätta upp pastellfärgade post-it-lappar på insidan av sina fönster har de konstruerat stora formationer av bilder och textsjok på kontorshusens fasader. Trenden, som sattes igång på speltillverkaren Ubisofts kontor i Paris, spred sig snabbt i staden och resten av Europa. På ett kontor tog det fyra personer 20 timmar att skapa en tolkning av en Roy Lichtenstein-målning, helt i post-it-lappar. Enligt Aftonbladet har trenden nu kommit till Sverige. Här har verken än så länge mest föreställt dataspelsfigurer.</p>	<p>SERIEKONSTNÄR I UTPRESSNINGSMÅL</p> <p>LOS ANGELES Den Kalifornienbaserade konstnären Todd White, som slog igenom som tecknare av den animerade barnserien SpongeBob Squarepants men som sedan slagit in på en bana som bildkonstnär, har stämts av sin gallerist. Han anklagas för att ha attackerat sin gallerist, Margaret Howell, och med hjälp av en kumpan stulit målningar som han skapat och hon förvarat. De ska även ha försökt tvinga henne att skriva på ett kontrakt om att konstnären själv tog över rättigheterna att sälja sina verk. Konstnären själv kallar anklagelserna »fullständigt orimliga«, och menar i stället att det är galleristen som försöker utsätta honom för bedrägeri. Polisen har inte velat gå vidare med någon av parternas utsagor. Hur SpongeBob själv ser på målet är ännu inte känt.</p>	<p>KONSTBRÅK PÅ DOWNING STREET</p> <p>LONDON Den provokativa och självtlämmande konstnären Tracey Emin har rört upp känslorna i London, rapporterar Sveriges Radios Kulturlytt. Emin skänkte nyligen ett konstverk till premiärministern David Camerons högkvarter, en neonskylt med texten »More Passion« som nu täcker ett av trapphusen på 10 Downing Street. Verket, som av kritiker liknats vid »entrén till en nattklubb«, har blivit extra känsligt i en tid då kravaller och mutskandaler fått många att uttrycka farhågor över att det brittiska samhället är på väg mot totalt moraliskt förfall. Än så länge får Tracey Eminns verk emellertid hänga kvar.</p>
<p>GUGGENHEIM TILL FINLAND</p> <p>HELSINGFORS Snart kan vår östliga grannhuvudstad bli ett världsmuseum rikare. Det är Helsingfors stadsdirektör som i samarbetet med Guggenheimstiftelsen framför idén att ett nytt Guggenheimmuseum byggs i staden. Stiftelsen, som tidigare grundat museer i New York, Bilbao, Berlin, Abu Dhabi och Venedig, har skrivit en utredning där man förordar Helsingfors som placering för museum nummer sex. Den nya fastigheten, som kan hamna på Skatudden i centrala Helsingfors, blir emellertid ingen billig historia – uppemot 2 miljarder kronor kan bygget komma att kosta. Om planerna går i lås väntas museet öppna portarna någon gång under 2018.</p>	<p>POPULÄR GATUKONSTFEST</p> <p>STOCKHOLM Graffiti och gatukonst hamnade än en gång i den lokalpolitiska debatten i somras, när Riksteaterns evenemang Art of the Streets förbjöds att annonsera i Stockholms stad. Moderaternas företrädare menade att man inte kunde marknadsföra en konstform som gick i klinch med stadens nolltoleranspolicy mot klotter. Men trots den indragna reklamen, eller kanske tack vare den stormiga debatten, blev det storsuccé för Art of the Streets. Totalt 5 900 personer besökte evenemanget på Södra teatern – nästan dubbelt så många som förra året.</p>	<p>KONSTNÄRS-PROTEST I ISRAEL</p> <p>TEL AVIV En grupp om 150 konstnärer och aktivister bröt sig i mitten av augusti in i Tel Avivs stora konstmuseum för att protestera mot ledningen. Bakgrunden till protesten är att museet ska utse en ny chef efter Mordechai Omer, som dog i början av sommaren, och konstnärerna vill vara med och påverka vem den nya chefen blir. Bara affärsmän och ekonomer sitter i styrelsen, enligt demonstranterna. Som en reaktion på aktionen gjorde museet en eftergift och valde in en konstnär i styrelsen, men det räckte inte för demonstranterna som kräver en större och mer inkluderande diskussion.</p>	<p>AI WEIWEI UTE UR SKUGGORNA</p> <p>BEIJING Kinas mest världsberömda dissident, konstnären Ai Weiwei, har knappt sagt ett ord sedan han plötsligt släpptes ur häktet i juni. Men nu har han givit ifrån sig ett första livstecken i form av en text publicerad i tidskriften Newsweek. Texten handlar dock i ganska liten utsträckning om tiden i fångenskap – troligen eftersom han belagts med munkavle av myndigheterna och därför inte kan uttala sig mer än i förtäckta ordalag. I stället för att berätta hela sin historia skriver Ai Weiwei därför en nattsvart skildring av ett Beijing i mörker, ett Kafkaartat helvete, en »oändlig mardröm« till stad. Texten finns att läsa på Newsweeks webbsida.</p>
<p>MYTISK STÖLD ÅTERSKAPAD</p> <p>NEW YORK Hundra år efter stölden av Mona Lisa tar sig nu den amerikanska filmindustrin an den rafflande konstkuppen. Det är filmaren Joe Medeiros, som tidigare skrivit manus till Jay Lenos talkshow, och som i många år arbetat med att kartlägga hela historien om hur fasadmålaren Vincenzo Peruggia lyckades ta sig in på Louvren och stjäla världens mest berömda målning. Den nya filmen, som genom en rad nya intervjuer finner ny information om den mytiska stölden, har hittills inte lyckats få någon kommersiell filmdistribution.</p>	<p>FREUD UR TIDEN</p> <p>LONDON En av Storbritanniens mest berömda konstnärer, Lucian Freud, har avlidit vid 88 års ålder. Konstnären, som föddes 1922 i Berlin som sonson till Sigmund Freud, tvingades fly till London i mitten av 1930-talet för att undkomma den ökande nazistiska terrorn. I vuxen ålder gjorde han sig ett namn som en av Ronald Kitajs adepter i den så kallade School of London, och blev berömd för sina porträtt och nakenstudier. Han porträtterade också kända personer som Kate Moss och drottning Elizabeth. Han avled i slutet av juli i sitt hem i London.</p>	<p>LJUSARE ARBETSMARKNADSPROGNOS</p> <p>STOCKHOLM Sysselsättningen ökar och ännu fler blir egenföretagare, visar den senaste prognosen från Arbetsförmedlingen Kultur</p>	<p>LIBYSKA KONSTSKATTER HOTAS</p> <p>TRIPOLI Den tumultartade avsättningen av Muammar Gadaffi sätter nytt ljus på landets historiska skatt av viktiga konstföremål. Även om det mesta tyder på att den gamla regimen är på väg bort varnar många bedömare för att kontrollen av de ovärderliga kulturskaterna kan brista under den kaotiska period som väntas följa. Unesco har uppmanat konsthandlare i hela världen att hålla extra uppsikt över föremål från Libyen, så att inga plundrare ska kunna föra ut dyrbara föremål.</p> <p>– Jag hörde att folk gått ut och skyddat de här platserna, det är enormt glädjande att man känner det ansvaret, säger Kristian Göransson, intendent på Medelhavsmuseet i Stockholm, till Dagens Nyheter.</p>

PROGGARE, PR-MASKIN OCH SVERIGES MEST FRISPRÅKIGA KONSTNÄR. MARIANNE LINDBERG DE GEER ÄR INTE RÄDD FÖR ATT SÄGA VAD HON TYCKER. I KONSTNÄREN TALAR HON UT OM BRÅKEN, ÅNGESTEN OCH KULTURPOLITIKEN.

MLDG

KONSTNÄREN MARIANNE LINDBERG DE GEER, 65, har precis gått i pension – men är mer poppis än någonsin. Förra året slog hennes retrospektiva utställning på DUNKERS KONSTHALL publikrekord, med över 30 000 besökare.

– Och DN hade inte ett enda »men« i hela recensionen! säger hon.

Marianne Lindberg De Geers förhållande till media är speciellt. För de flesta konstnärer jag har träffat avskyr pressen eller är helt ointresserade. TV avfärdas som ytligt skröp, journalister och kritiker som skandalhungriga parasiter.

PR-maskinen MLDG är ett välbehövligt undantag.

Hon är inte bara en av få konstnärer som skriver rasande inlägg om gallerist-hallickar och snorkiga Moderna-intendenter på kultursidorna. Hon är en konstnär som gillar när det händer. När debatter blossar upp och när skandalbråk rör till det. Likt en Se & Hör-reporter nystar hon ständigt i relationerna på konstkartan. Hon säger att hon inte bryr sig om kritikerna i DN längre – men ändå kan hon citera ur senaste helgens konstrecensioner. Att lyssna på henne är som att se en konstkomedi med personer som Daniel, Annika och »Schiptjenkorna« i rollerna.

Därför älskar vi journalister också Marianne – för att hon alltid har ett tips eller skvaller i bakfickan.

I en annars sluten konstvärld är hon den som öppnar fönstret och vädrar ut ibland.

Kanske är det ingen slump att hennes nya videoverk *Dött barn i Pite tingsrätt* känns som hennes mest kvällstidningsinspirerade någonsin? I videon hör man maken CARL JOHAN DE GEER läsa upp domen efter ett otäckt barnamord 1990, när en fyraårig pojke blev torterad och dödad av sina föräldrar.

– Jag kom på att Carl Johan kunde läsa. Det är han som sitter och tittar på deckare på tv medan jag står i hallen och tycker att det är otäckt. Jag är så jävla blödig, men om det är han som läser blir det ett avstånd till mig. Jag vet inte om det är ett bra verk, om jag ens kommer att kunna visa det. Det är så otäckt, hur man glider in i att bli så där ond. Vem ska stå ut med att höra på allt det här? säger Marianne Lindberg De Geer.

Vi träffas hemma hos henne i den 140 kvadratmeter stora våningen på Södermalm, hyresrätt i ett tjugusigt kulturhus, naturligtvis ägt av kommunala Stadsholmen. Det ser precis så kulturelits-bohemiskt ut som man föreställt sig: svensk proggkonst på väggarna, retro-leksaker i skåpet, utsikt över hela Slussen.

Jag har recenserat Marianne Lindberg De Geer en gång. Det var en av de första texterna jag skrev för Expressen i början av 2000-talet. Det var en rejäl sågning av en serie målningar som visades på GALLERI ANDRÉHN-SCHIPTJENKO. »Marianne Lindberg De Geer har i ren frustration målat av en bunt feta auktoritära män som hon vill ligga med«, skrev jag.

– Det kanske inte är vad man skulle välja att skriva om sig själv. Fast jag tyckte att det var kul. Åtminstone något annat än det här farliga mainstream som är överallt, säger Marianne.

ÄR INTE PROBLEMET ATT MÅNGA KRITIKER BARA SKRIVER FÖR ÖVRIGA KONSTVÄRLDEN?

– Men det gör man inte heller, man diskuterar inte saker som konstvärlden borde diskutera. Det finns hur mycket som helst att skriva om, till exempel att konsten är så högervriden. Jag kan inte fatta att alla begåvade konstnärer sitter och gör

sig till för MAGASIN 3 eller LARS NITTVE.

Det handlar bara om välgjorda verk som man kan sälja, och som ska öka i värde för att de är oantastliga på något sätt. Jag tycker inte att konst ska vara oantastlig, den ska rasa ihop i händerna på en.

LASSE HILLERSBERG gjorde teckningar på smörpapper – det var bara en liten rand med smulor kvar efter några år. Sådant tycker jag är kul.

VARFÖR ÄR DU I STORT SETT DEN ENDA SVENSKA KONSTNÄREN SOM SKRIVER DEBATTARTIKLAR?

– Jag är den sista proggaren. Alternativt, jag är den enda konstnären som får in mina texter i dagspressen.

JAG TRODDE PROGGARE AVSKYDDE KAPITALIST-MEDIERNA.

– Var har du fått det ifrån? Det finns ju inga andra medier, eller hur? Förresten, vad tycker du om Paletten? Jag tycker att det är en skittidning. Den går inte att läsa, jag fattar inte att man kan göra en så dålig tidning. Problemet är att den är helt apolitisk. Men den här tidningen, Konstnären, tar inte heller sitt uppdrag på allvar. Det ska vara en tidning som diskuterar vad konsten handlar om nu. Vad gör man på Bukowskis, vad är prisbilden? Alla de som utbildar sig, vad går de för framtid till mötes? Var finns kritiken?

DU LÄMNADE KULTURRÅDETS STYRELSE I VINTRAS, SAKNAR DU DEN?

– Frågar du mig så hade jag gärna suttit lite till. Jag hade just blivit varm i kläderna, genom att driva igenom MU-avtalen. Den grejen började egentligen med att MATS SVEGFORS, den gamle moderaten, blev ordförande och hörde att vi konstnärer inte fick betalt för att ställa ut på museer. Han trodde inte sina öron. Han förstod ju sig på affärer, och blev jätteupprörd. Och plötsligt var alla jätteupprörda. Varför ska vi konstnärer jobba gratis för statliga museer? Innan vi drev igenom avtalet fick man inte ett skit.

EN GÅNG JÄMFÖRDE DU RELATIONEN MELLAN KONSTNÄR OCH GALLERIST SOM ETT HORA-HALLICK-FÖRHÅLLANDE. BLIR FOLK SURA?

– Jag tyckte att det var bra när det kom in en gallerist i Kulturrådet, SARA SANDSTRÖM. Vi blev ju inte bindgalna och ville peta ut ögonen på varandra, vi har ju bara varsitt uppdrag. Men det är lite jobbigt när man går ut och gör en sådan grej, för sen har man inte en jävla kompis kvar. Blir man osams med DAVID NEUMAN på Magasin 3 så är man kokt på stora områden, vilket jag är. Och jag blir ju lätt förbannad, och vill kritisera och säga vad jag tycker är åt helvete. Det får konsekvenser för mig.

VARFÖR ÄR DU OSAMS MED DAVID NEUMAN?

– Jag hade gjort mina skulpturer av den tjocka och den smala kvinnan i gips, som han köpte på konstmässan. Till honom hade galleriet sagt att det inte skulle bli några fler skulpturer, men det var egentligen helt åt helvete. Jag hade ju kvar formerna och när jag sen ville göra skulpturerna igen i brons blev han helt galen. Han ringde mig och sa att han skulle se till att jag aldrig mer fick ställa ut i Stockholm, och att de verk han redan hade av mig aldrig skulle visas mer. David Neuman är ju en inflytelserik person i det här bigotta konstlivet som vi har.

VAD GJORDE DU?

– Jag var upprörd och kollade med Skulptörförbundet, och de sa att du kan göra fem sådana skulpturer om du vill, det har inte han med att göra. Men jag vågade ändå inte. Det tog tio år innan jag blev uppringd av MARIKA (WACHTMEISTER *red. anm.*), som ville visa de där skulpturerna på Wanås. Jag berättade hela historien för henne. »Gör dem i brons« sa hon, »jag tar David«. Så jag gjorde dem i brons, och hon skyddade mig mot honom. Men vad det här har förstört för mig i konstlivet i övrigt vet jag inte. Han kan alltid säga att han inte

»MINA

40 FÖRSTA ÅR

GICK BARA BORT

I ÅNGEST«

visar mina grejor för att jag i grunden inte är intressant som konstnär. Det gör de personer som jag kritiserar ofta.

OCH NU HAR BRONSKVINNORNA
BLIVIT OMDEBATTERADE OFFENTLIGA
KONSTVERK I VÄXJÖ.

– Det är jätteroligt! Jag får fortfarande mejl från folk som går förbi dem. De har ju både blivit vandaliserade, avbrutna och försvunnit. Men det var faktiskt centerns kvinnor i kommunfullmäktige som stred för att de skulle komma till, jättegulligt! Det är en del av verket som jag gillar väldigt mycket. Alla som säger, »Ska vi behöva se de här skitkärringarna, man vill ju se något vackert«. Och tanterna bara, »Jag ser precis ut så där, vad fan är det för fel på det? » Nu har de lagt om rutten med turistbussen för att man ska kunna stanna och titta på dem.

DU HAR HAFT EN DEL DUSTER MED
MODERNA MUSEET OCKSÅ, BLAND
ANNAT KRITISERAT MANSDOMINANSEN I
SAMLINGARNA.

– Jag har hört att DANIEL BIRNBAUM blev varnad för mig av LARS NITTVÉ. «Henne ska du akta dig för!» Men jag bjöd faktiskt hem Daniel, LARS VILKS och LARS O (ERICSSON, *red. anm.*) på lasagne-middag för ett tag sen. Jag har ju aldrig umgåtts med någon av dem här, men det kan vara så kul att sätta ihop folk och se vad som händer, jag gör så ibland. Lars Vilks blev avsläppt av två livvakter. Jag ville att Daniel Birnbaum skulle få träffa honom eftersom han aldrig hade gjort det. Han ska inte komma undan med att inte veta vem han är.

HUR GICK DE IHOP DÅ?

– Jag vet varför Birnbaum har fått jobbet nu. För något roligare, trevligare och lättsammare finns inte. Allting rinner av och på honom. Han är en glad gamäng. Jag var helt imponerad. Men jag tror att de tyckte att det var trevligt, och Daniel mejlade och tackade och sa att han börjat läsa Lars Vilks blogg. Och det är ju bra. Det har funnits gränser

mellan vissa konstuttryck och Moderna museet, och jag tycker att det är viktigt att de ser helheten. Om man sen tycker att det är bra eller dåligt är en annan femma.

HUR KÄNNER DU LARS VILKS?

– Jag har haft mejlkontakt med Lars Vilks i alla år. Han är ju så hatad nu bland konstnärer. Folk läser honom som fan läser bibeln. Om jag säger att jag gillar Lars Vilks och läser hans blogg så betyder det inte att jag gillar allt han säger. Men jag tycker om folk som är lite röriga. Vi har ett samhälle där det fattas folk som kan harkla till och säga något helt på tvärs och på så sätt få igång de grå cellerna på en. Det är underbart med sådana människor!

TJÄNAR DU MYCKET PENGAR PÅ DIN
KONST?

– Jag säljer stötvis. Inte särskilt bra. Min pension är 8606 kronor i månaden efter skatt, så det gäller att fylla ut med jobb så att man går runt. Speciellt när man har en hyra på 14000. Vi kommer att flytta när yngsta sonen Öрни flyttar ut, vi har inte råd att bo kvar här. Nu har jag ju sålt till nästan alla svenska museer, för jag har hållit på så länge. Men vad ska man göra sen? Vill de verkligen ha två verk av mig? Moderna har en enda av mina grejer, vet du vilken? Det är ett porträtt av min man. Haha! Där har jag gjort mig själv som en lite mopsig pudel som sitter mitt i ansiktet och irriterar. Det är vad jag kommer att bli ihågkommen för på Moderna museet.

ÄR DU FÖR RUT-AVDRAG FÖR
KONSTKÖP?

– Det har jag varit emot, eftersom jag är vänster och vänstern är emot det. Kan det inte vara lite krångligt att köpa konst? Måste det vara så geschwint?

FÖR NÅGRA ÅR SEDAN BRÖT DU, PÅ ETT
GANSKA DRAMATISKT SÄTT, MED DINA
GALLERISTER PÅ ANDRÉHN-SCHIPTJENKO.
VAD VAR DET SOM HÄNDE?

– Det närmade sig jul och jag var skitförbannad eftersom jag inte hade fått mina pengar för tavlor som jag visste folk hade köpt. Jag markerade att jag var väldigt sur, och då blev CILÉNE (ANDRÉHN, *red. anm.*) helt galen och tyckte jag skulle hämta alla mina grejer som de hade i sitt lager. Sen kom mitt ryska påbrå fram eller något. Jag beställde en lastbil och åkte ner samma dag och hämtade grejerna. Egentligen gillar jag de där tjejerna, jag har haft jättenytta av dem. Jag var en självlärd medelålders kvinna, gift med en konstnär, som hade varit gift med fyrtiotusen andra – så jag hade inget fantastiskt läge. Sen när jag fick dem som gallerister fick jag ju status. Men det är hela systemet med gallerister som är fel. Att de ska ha 50 procent för att låna ut lokalerna och skicka ut sina svartvita små vernissagekort och dessutom låta en vänta halvårsvis på pengarna.

FÅR DU ALDRIG KLAUSTROFOBI AV DEN
HÄR KONSTVÄRLDEN?

– I och med att jag var 40 år när jag kom in så hade jag redan min egen värld, mina egna kompisar och inga gamla relationer från Mejan. Fast nu tycker jag inte att det är så kul längre. Jag tycker att det är borgerligt och tråkigt. Jag trodde konstvärlden skulle vara något annat, att vi skulle vara där för att bråka, retas och väcka frågor. Att det var ett intellektuellt jobb. Inte att man ska göra snygga grejer som rika människor kan hänga i kassaskåp.

HAR DU FUNDERAT PÅ ATT GÖRA
KARRIÄR UTOMLANDS?

– Jag är en jävligt lokal konstnär. Jag var nog för gammal när jag började och har inte orken. Men jag tänker att Tyskland kunde vara min marknad. Det beror nog på att jag var uppfostrad av vårt tyska hembitråde Ilse, och pratade flytande tyska när jag var liten, hemma i Köping. I våra kretsar hade borgerligheten tyska flickor som familjer skickade, eftersom Tyskland låg i ruiner efter kriget. Hembiträderna nöjde sig med att

bo i ett inrett skafferi och hade på sig blå klänning och förkläde. Jag älskade Ilse. Mina föräldrar var ganska kyliga och ville egentligen inte ha barn.

DIN PAPPA TOG LIVET AV SIG NÄR DU VAR UNG. HADE DU EN JOBBIG BARNDOM?

– Nu när jag levt så länge så vet jag nästan ingen som haft en lycklig barndom. Man vet ju inte vad man bär på för gener heller. Som mitt första barnbarn. Hon kom med ett visst temperament från början. Hon är väldigt känslig för ljud, rycker till och blir rädd när hon hör tunnelbanan. Jag kan känna igen det i mig själv, jag var alltid lite skvattig, lite känslig. Men annars är jag ett typiskt barn av min tid, född 1946. Då slog man barn – jag fick stryk av svångremmen, skulle gå i söndagsskolan och spela flygel, som jag tyckte var avskyvärt.

DU SÄGER ALLTID I INTERVJUER ATT DET ÄR TACK VARE MÄNNEN I DITT LIV SOM DU HAR BLIVIT KONSTNÄR. VARFÖR TJATAR DU OM DET? NÄR MÄN FÅR HJÄLP AV ANDRA MÄN HETER DET »GÖRA KARRIÄR«.

– Jag tillhör ju en generation där man inte räknade med att tjejerna skulle bli någonting. Helst skulle man gifta sig – min pappa skulle ha varit väldigt nöjd med att jag gift mig med en adlig, även om just den här personen inte riktigt lever upp till det han räknat med. Men jag har ju varit så nervös. Mina 40 första år gick bara bort i ångest. Jag tror att jag kände höga krav på mig, att

jag skulle bli någonting, som resten av släkten. Men jag gick till andra ring, och sen lade jag bara ner. Och mamma skickade mig till en psykiater och jag svarade »Jag vill träffa Mick Jagger« på alla frågorna. Men redan då drogs jag till killar som gjorde saker. Ta min första man BJÖRN AFZELIUS. Jag avskydde hans musik, samtidigt som jag beundrade att han gjorde den. Jag ville vara i närheten av det kreativa, men var helt impotent själv.

FICK DU INGET STÖD FRÅN HONOM ATT GÖRA EGEN KONST?

– Han tillät inte att någon annan var konstnär förutom han själv – det var jag som stod med barnen på armen och vinkade när han skulle ut på turné. Hans jobb var så viktigt hela tiden. Jag hade inte ens kommit på vad jag ville göra, även om jag jobbade med Nationalteatern och gjorde scenografi. Jag var snygg och hade ångest. Så jag brukar slå ett slag för klimakteriet, det är skönt för oss ångestneurotiker. Det blir helt lugnt. Man blir som vilken kille som helst.

VEM ÄR KONSTVÄRLDENS STÖRSTA NU LEVANDE MANSGRIS?

– Svår fråga. De kvinnliga konstnärerna i Konstakademien kanske. Jag funderar mycket på alla dessa kvinnor som ser till att de patriarkala maktstrukturerna vidmakthålls.

VEM ÄR DU MEST ARG PÅ JUST NU DÅ?

– Alla dem som jag är tvungen att

»TA MIN

FÖRSTA MAN

BJÖRN AFZELIUS.

JAG AVSKYDDE

HANS MUSIK«

vänta på besked från. När man skriver pjäser kan det dröja tre år innan man får veta om man får den uppsatt. Det är fruktansvärt frustrerande för kreativiteten.

DU SKRIVER MYCKET PJÄSER NU, ÅR TEATERVÄRLDEN ANNORLUNDA ÄN KONSTVÄRLDEN?

– Det kommer ju fler och tittar. När man ställer ut så kommer det typ åtta personer om dagen till ett galleri.

DIN KONST HANDLAR OFTA OM AVUNDSJUKA, HELA JAG TÄNKER PÅ MIG SJÄLV-KONCEPTET. HAR DET ALDRIG SLAGIT DIG ATT DU ÄR KÄNDIS, ATT MÄNNISKOR ÄR AVUNDSJUKA PÅ DIG?

– Jag har alltid försökt hålla mig till mitt arbete i media. Carl-Johan ska vara med i *På spåret* nu, och de ville att jag skulle vara med också, men jag vill inte. Eftersom det är så få konstnärer som sticker ut huvudet så har jag blivit den där konstnären som folk känner till namnet på – förr var det MARIE-LOUISE (EKMAN, red. anm.) Jag skulle kunna vara med i varenda tidning du ser, men jag vill egentligen inte synas. Jag tycker att det är jobbigt att bli bloggad om, bara för att man stått och fingrat på någon trasa på H&M.

FINNS DET EN MÄKTIG KULTURVÄNSTER? MÅNGA SKULLE NOG HÄVDA ATT DU TILLHÖR EN SÅDAN.

– Det gör det säkert. Vad betyder det, att man inte lever efter sina ideal? De som bor på Slussen i 144 kvadrat och slåss för dem som bor i Rinkeby? Då är jag det. Jag är rödvinsvästern. Jag gillar också rödvin mer än vitt vin.

(Hon tar fram en flaska Zinfandel ur vinskåpet i köket och visar).

– Den här går bra att blanda med vatten! Efter cancern jag hade i halsen 2007 är jag helt sönderbränd, och kan inte dricka något starkt. Så det här smakar som lingondricka. Tar jättelång tid att bli berusad.

– Allvarligt talat; kulturvänster?!

Menar du Marie-Louise, Carl Johan och P O ENQVIST? Vi är väl ändå snart ute ur den leken. Om det finns en ny ung kulturvänster så vet du det bättre än jag. Men jag har inte stött på många. Det är samma myt om ett kvarvarande 70-tal som Breivik använder när han skriver Kulturmarxister. Vad kallas den höger som numera regerar? Nä, kulturvänstern är tyvärr en myt som högern håller levande för att driva kulturhatet framför sig och på så sätt få folk att gå med på att dra ner på alla statliga initiativ för ett levande mångfaldigt kulturliv.

DET HANDLAR VÄL OCKSÅ OM ATT MÅNGA I KULTURVÄNSTERN HAR LIKNANDE BAKGRUND, SAMMA KLASSTILLHÖRIGHET.

– Även om jag kommer från en läkarfamilj så sköt ju pappa skallen av sig och mamma började dricka, så jag förlorade liksom hela familjen, rasade ner i klasserna, ner i en sorts fattigdom, och blev biträde på mentalsjukhuset i Göteborg. Jag bodde på sju kvadratmeter och ägde inte ett öre. Men det jag hade var en uppfostran som gjort det lätt för mig att ta mig in i borgerliga miljöer. För jag kan spela spelet, precis som Carl Johan. Han är adel, han har sett folk buga ända ner till backen för sin farfar. Hade jag inte haft den nyckeln så hade jag säkert tagit livet av mig.

– Men det var först när jag blev konstnär som galoscherna passade. Plötsligt behövde jag inte vara rädd för att inte klara av vissa saker. Det gör inget, om man är konstnär. Det är en resort på något sätt. Men jag retar mig på när någon som PATTI SMITH gör det så märkvärdigt att vara konstnär att man vill kräkas. Hon säger att konstnärer ser saker som andra inte ser. Och det anser jag inte alls. Konstnärer är de som kliver åt sidan och tar sig rätten och tiden att hålla på med konst. Det handlar inte om att man är en annan sorts människa som skulle stå över andra.

DET HÄR KULTURHATET DU PRATAR OM, VARIFRÅN KOMMER DET? VAR FINNS DET?

– Det finns i moderaterna. Om man går tillbaka till allt som hände på 80- och 90-talet, med IT-miljonärerna, när folk fick en jävla massa pengar och de köpte massa saker, stora kök, villor och toppade med äkta konst på väggen. Men kultur och bildning, det kan man inte köpa. Man kan köpa böckerna, men man måste ju läsa dem också. Och de som inte hunnit med det, de känner – fan, det här har jag missat!

– Sen har mycket av kulturen stagnerat. Galleristerna har sig själva att skylla också. När man har en svart dörr på en gata och det inte ens står galleri utanför, hur ska man då veta hur man kommer in och om det kostar något? Visst finns en elitism i kulturlivet.

DU PRATAR OFTA OM KONSTVÄRLDEN SOM EN ANNAN VÄRLD, UPPLIVER DU INTE ATT DU FAKTISKT ÄR MITT I DEN?

– Jo, jag retar mig på när sådana som DANNE WOLGERS, Marie-Louise och Carl Johan säger »jag är en outsider«. Jag känner mig inte som en del av konstvärlden, men jag förstår ju att utifrån verkar jag vara mitt i. Man kan inte sitta i Kulturrådets styrelse och säga »jag är utanför«, det är inte klädsamt. Men jag känner ju inte alla, professorer eller folk i Akademien, eftersom jag inte haft dem som lärare och inte växt in i det underifrån. Det är precis som du, som kommer från Polen – jag kommer från Köping.

– Men jag tycker om att mopsa fortfarande. Jag är vad publiken i Växjö mäktar med – gränsen går vid Marianne Lindberg de Geer. Jag är precis vad man klarar av i den änden där man inte köper konst bara som snygga grejer. Jag är gränsen och den utnyttjar jag. Det är roligt att mopsa på Köping-gränsen.

TEXT: NATALIA KAZMIERSKA
FOTO: ERIKA SVENSSON

Målardukar till kanonpriser!

Dubbelt akrylgrundad, mediumgrängad, uppspänd galleriduk i 100% syrafri bomull. 36 mm djup.

Målardukar i urval:

Målarduk	125 x 125 x 36 mm	16:-
Målarduk	203 x 203 x 36 mm	25:-
Målarduk	305 x 305 x 36 mm	45:-
Målarduk	356 x 254 x 36 mm	45:-
Målarduk	406 x 305 x 36 mm	55:-
Målarduk	457 x 356 x 36 mm	65:-
Målarduk	508 x 406 x 36 mm	80:-
Målarduk	610 x 305 x 36 mm	75:-
Målarduk	508 x 508 x 36 mm	95:-
Målarduk	800 x 305 x 36 mm	100:-
Målarduk	762 x 610 x 36 mm	165:-
Målarduk	1016 x 508 x 36 mm	175:-
Målarduk	1016 x 1016 x 36 mm	335:-

15 % rabatt

För medlemmar i KIF samt Mattons kundklubb.

Foto: 12560006 Moodboard/Matton Images

Matton AB
www.mattonbutiken.se

Välkommen till våra butiker:

Stockholm
Luntmakargatan 66

Göteborg
Första Långgatan 26

Malmö
Djäknegatan 33

Matton.

konstnärernas

CENTRAL KÖP

Stort utbud av
konstnärsmaterial
till bästa pris!

ALLA ÄR VÄLKOMNA

- bli medlem i föreningen och få
10% rabatt på hela sortimentet.

Fiskargatan 1, vid Mosebacketorg, Stockholm
Öppet alla vardagar kl. 10-18, lördag kl. 11-15
Webbshop www.konstnarernas.se

Vi levererar snabbt över hela landet!

Europe's
Best Airline

A STAR ALLIANCE MEMBER

Dining room.

Living room.

Bedroom.

NEW BUSINESS CLASS

Globalfly Yours

**TURKISH
AIRLINES**

HOTET INIFRÅN

Konsten har ett janusansikte. Å ena sidan är konsten den mest progressivt experimenterande kulturformen. Den låter sig varken hindras av format eller metod – den kan ta den form den önskar och behöver. Det är också en kulturform som befinner sig mitt i samhällsdebatten – vilket de senaste årens häftiga konstdebatter visat, som de kring Anna Odells och Lars Vilks verk.

Å andra sidan befolkas också konstens värld av de allra mest konservativa och ålderdomliga föreställningar om konstnärernas och konstens roll. Av de mest trögörliga institutionerna (och människorna). Av traditioner och idéer vi borde lämnat kvar på 1800-talet.

Konstens janusansikte kan vara fascinerande från utsidan, men sällan från insidan. De föråldrade tankeföreställningarna inom konstvärlden är förklaringen till varför vi år 2011 fortfarande kan se hur svenska konstnärer utnyttjas och underbetalas av institutioner, som de själva är med och skattefinansierar. De är också förklaringen till varför man ibland hör åsikten att konstnärer ska vara tacksamma att de överhuvudtaget får möjligheten att ställa ut. De kan också förklara varför vissa tycker att konstnärer inte ska se utställningar som en marknad – utan som marknadsföring för en eventuell framtida försäljning (som sällan sker, och för många inte ens är möjlig).

Samtidigt som undersökningar visar att bildkonstnärer är yrkesgruppen med de lägsta inkomstnivåerna på hela kulturområdet så tycks det populärare än någonsin att besöka en utställning, enligt statistik från Kulturrådet (»Museer 2009«). Det finns tecken på att det kommer att fortsätta etableras fler och fler ytor för konst. Men är det en utveckling som kommer att komma konstnärerna själva till del?

Nyligen presenterades årets Rekorapport som är den andra i ordningen. Rapporten ger en bred bild av relationen mellan konstnärerna och konstinstitutionerna. 62 konstinstitutioner som under 2010 ställt ut nu levande svenska konstnärer har rankats i Rekoindex (jämfört med 60 institutioner i den första rapporten) och antalet Rekomärkta institutioner har ökat från sju till nio. Fem nya institutioner får en märkning i år: Museum Anna Nordlander, Bildmuseet, Konsthallen – Bohusläns museum, Lilith Performance Studio och Västerås konstmuseum. Att flera av institutionerna är mindre är ett bevis på att förutsättningarna för att följa MU-avtalet inte i första hand handlar om stora muskler – utan om medvetenhet, vilja och prioritering. Att en så liten institution som Museum Anna Nordlander i Skellefteå toppar Rekoindex måste ses som extra glädjande. Att museet huvudsakligen drivs kommunalt borde kunna inspirera landets andra kommunala konstinstitutioner (och två tredjedelar av institutionerna på Rekos lista tillhör den kategorin).

Trots dessa glädjeämnen, så är helhetsbilden av Rekos undersökning någonting annat. Endast 15 procent av de rankade institutionerna erhåller en Rekomärkning, i princip samma andel som i fjol. Var fjärde konstnär saknar ett skriftligt avtal och nästan var femte får bekosta delar av utställningen ur egen ficka. Att få betalt för sitt arbete kring en utställning, så kallad

Konstnärernas villkor är fortfarande på tok för dåliga när de ställer ut på landets konstinstitutioner.
KONSTNÄRENS chefredaktör Anders Rydell läser årets Rekorapport och finner institutioner som inte bara betalar för dåligt – utan som i längden är skadliga för konstens utveckling.

medverkansättning, förekommer mycket sällan. Rekos statistik visar också oroande tendenser vad gäller utställningsersättningen, som mer sällan betalas på rätt nivå jämfört med förra mätningen.

Den negativa tendensen kan delvis förklaras av Riksutställningars förändrade uppdrag. 2009 ställde de ut 50 konstnärer – 2010 bara en. För landets kommunala institutioner torde det vara svårt att skylla på en lågkonjunktur, med tanke på att Sveriges kommuner och landsting nyligen redovisade ett överskott på 19 miljarder kronor.

Som jag nämnde i inledningen kan man se tendenser på en expansion för utställningsformatet. I Stockholm skulle man nästan kunna kalla det byggboom; bara det senaste året har det etablerats flera nya arenor, Sven-Harrys konstmuseum i Vasaparken, Marabouparken och Fotografiska för att bara nämna några. Fler är på gång, bland annat i Värtahamnen och Babybjörns projekt på Hälludden.

Även besökarna verkar vara fler än någonsin, enligt Kulturrådets rapport »Museer 2009« som släpptes i höstas besökte 18 miljoner människor ett museum 2009 – samma år besökte 17,4 miljoner en biograf som jämförelse. Moderna museet ökade 2009 med 60 000 besökare, Malmö konsthall med 70 000 och Göteborgs konstmuseum fick 90 000 fler besökare under 2009 än året innan.

I Swecults antologi »Framtiden är nu« (2010) förutspår konstvetaren och f.d. konsthallschefen Bo Nilsson en kraftig expansion: »Konstlivet håller på att förvandlas från en marginaliserad kulturföreteelse till en bred folkrörelse i framtiden«, skriver han. Nilsson tror bland annat att Stockholm till 2040 kommer att ha dubblat sitt antal konstinstitutioner.

Det är inte en isolerad utveckling för konstvärlden, utan del av en större omvälvning i vår relation till kultur. Den snabba tekniska och digitala utvecklingen har inneburit en förskjutning från en statisk till en mer upplevelsebaserad kultur. I boken »Det postdigitala manifestet« (2009) visar författaren Rasmus Fleischer hur musikekonomin förflyttats från cd-skivor till live-spelningar. Det har blivit allt viktigare att uppleva något på plats, vid en specifik tid och händelse. Det är inte en alltför vild gissning att även andra kulturformer kommer följa denna utveckling. I en värld där allt mer kan kopieras och spridas gratis blir det okopierbara desto mer värdefullt. Därför förstärker den digitala utvecklingen också vårt behov av att uppleva kultur – snarare än att äga den.

Konsten har genomgått en liknande utveckling, delvis av andra skäl – men som fört den till samma plats. Tidigare i historien livnärde sig konstnärer i högre grad på att avyttra konst på en marknad, enligt marknadsekonomens villkor där beställaren/köparen i stort sett bestämde vilken sorts konst som det gick att leva på. Det fungerade så länge konsten var »säljbar«, i regel en tavla eller skulptur. Idag är det svårt för konstnärer att helt förlita sig på försäljning, då mycket av konsten lämnat detta stadium. Trots att gallerimarknaden är stor och intresset för samtidskonst är större än någonsin hos auktionshuset så är det min personliga

övertygelse att konsten bör göra sig så oberoende av denna marknad som möjligt.

Idag är utställningsrummet inte längre en marknadsföringsplats för konsten utan ett av konstens existensrum. De allra flesta curatorer och konsthallschefer är naturligtvis medvetna om detta, ändå har inte ansvaret för denna utveckling till fullo sjunkit in hos institutionerna. Jag anser att det inte bara handlar om ett ekonomiskt ansvar gentemot konstnären, det är också ett ansvar mot konsten – att försvara det »osäljbara«. Utställningar på museer och konsthallar ska i sig vara en skäligen inkomstkälla som är oberoende av den kommersiella marknaden. Det handlar i grunden om professionalitet.

En institution som inte arbetar professionellt med sina konstnärer, som inte betalar skäligen ersättning eller sluter avtal, bör därför inte heller betraktas som en professionell institution av varken konstnärer, kritiker eller besökare. Jag skulle dock vilja gå ett steg längre, och hävda att dessa institutioner rentav är skadliga för konstens utveckling.

De låga utställningsersättningarna tvingar ut konstnären i en position mellan den kommersiella försäljningsmarknaden och utställningsmediet, där oftast ingetdera kan generera en skäligen inkomst. Genom att inte professionalisera utställningsrummet hindrar institutionerna utvecklingen av den konst som bara kan existera där. På detta sätt förnekar man konstnären en professionell status som innebär att man får betalt för sitt arbete.

Den kommersiella marknaden och utställningsmediet måste i så hög grad som möjligt göras oberoende av varandra, annars finns det en risk att konstnärers villkor inte blir bättre, trots en expansion av konstvärlden – både till yta och allmänintresse. Förändringar i stödsystemen, till exempel Stockholms stads nya kulturstöd, visar oroande tendenser till att i högre grad låta »publikintresse« än konstnärlig höjd styra stödet till utställningsverksamheter. Det gynnar inte en oberoende utställningsmarknad.

Visst kommer en del konstnärer att bli vinnare, men som bland annat Svante Beckman, professor i ekonomi, skrivit i en essä i *Konstnären* (4/2008) har konstvärlden utvecklats till en så kallad »kändisekonomi« – en ekonomi där »the winner takes it all«. Några få konstnärer väljs ut av marknaden och belönas – medan majoriteten förblir gratisarbetare.

Den enda vägen bort från denna utveckling är att kräva en professionalisering av institutionerna, och att man i alla förhandlingar förbiser utställningsrummets eventuella PR-värde. Konstmarknaden kommer alltid att försöka kommersialisera det som sker i utställningsrummet – när det anses säljbart. Vi kan dock inte tillåta att detta påverkar relationen mellan institutionen och konstnären. Vi måste skapa ett system där institutionerna och konstnärerna knyter ett starkare och mer professionellt band, bortom en spekulativ konstmarknad.*

ANDERS RYDELL

KABAN

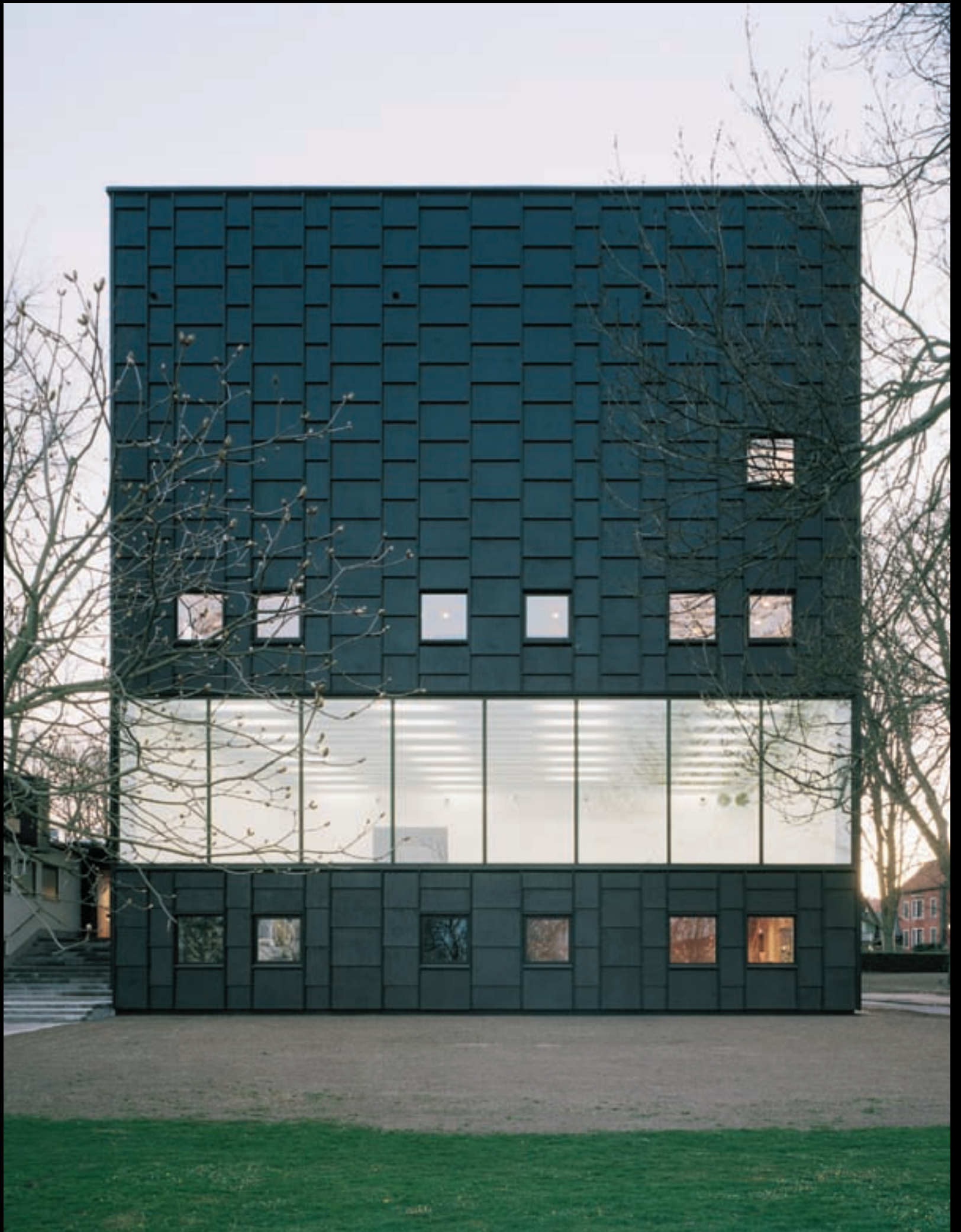
I

KALMAR

FINA OMDÖMEN AV KONSTKRITIKERNA, MEN HÅRT KRITISERADE LOKALT. NYA KONSTMUSEER I STÄDER SOM LUND OCH KALMAR FAMLAR FORTFARANDE EFTER FOLKETS GODKÄNNANDE. ÄR SAMTIDA KONST FÖR SVÅR FÖR DEN VANLIGA MÄNNISKAN? SANNA SAMUELSSON BESÖKTE KALMAR KONSTMUSEUM FÖR ATT SE EFTER.

EN SKIMRANDE SVART KUB skymtar mellan träden när tåget rullar in mot Kalmar. Stadens nya konstmuseum ligger bredvid slottet i den prunkande stadsparken och stod färdigt 2008 efter många år av infekterade diskussioner. Byggnaden, en hermetisk kub i mörkt trä, står nu mitt i kalmariternas allra heligaste. Byggnaden ber definitivt inte om ursäkt. Men vissa verkar tycka att den borde det.

Söker man på Kalmar konstmuseum på internet ser man att huset kallas allt ifrån »sorgens hus« och »bajsklump« till »sarkofag«, och att det hånfullt jämförs med Kaba, muslimernas heliga sten. En äldre dam på en parkbänk utanför museet skakar på huvudet vid frågan om hon besökt konstmuseet. »Vi var ju så emot det«, förklarar hon. »Men kommunen gör ju som den vill«.

Beslutet att bygga ett nytt konstmuseum togs 2001. Bristerna hos den gamla lokalen, ett före detta lasarett, hade påtalats redan när museet flyttade dit 1942. Dålig säkerhet och svårstädade lokaler gjorde att kvaliteten på utställningarna påverkades. Nu skulle man äntligen bygga nytt. Tre år senare, 2004, hade man hittat en plats, stadsparken, och efter arkitektävling och byggprocess stod museet färdigt i maj 2008. Det nya museet, som drivs av Kalmars konstförening och får finansiering från både kommunen, länet och staten, skulle vända sig till hela Kalmar län. Kommunstyrelsens ordförande Johan Persson sade under invigningsceremonin att man nu slog upp portarna för »folkets konstmuseum«. Han fick stöd av kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth, som under samma invigning beskrev det 48 miljoner kronor dyra museet som »en investering inte bara i bygden, utan också i själen«.

MISSNÖJET GROR

Samtidigt skulle verksamheten få helt nya förutsättningar. Det gamla konstmuseet hade först och främst utgått ifrån konstföreningens samling av blandad konst och regionala förmågor. På nybygget i Stadsparken skulle man istället satsa hårt på konceptuella utställningar och en helt ny inriktning mot länderna runt Östersjön och Östeuropa. Det är den förändringen som, förutom bygget av det arkitektoniskt avancerade och dyra huset i Stadsparken, fått ta mest kritik.

I och med flytten till det nya huset vidgade man horisonterna brutalt. Man ville inte enbart vara med och tävla på den nationella konstarenan, man sökte sig dessutom österut och blev det enda museet i Sverige med inriktning på just nordöstra Europa. Utställningar med polske Artur Zmijewski, tjeckisk-ättade Swetlana Heger och vitryske Ales Pushkin, där de två förstnämnda ställde ut helt nya verk och den sistnämnde gjorde den första soloutställningen i landet, markerade tydligt hur seriösa man är med den nya riktningen. Fortsättningen på Anna Odells omdiskuterade verk *Okänd Kvinna 349701* ställdes först ut på just Kalmar konstmuseum 2009. Samtidigt har man gjort historiska samlingsutställningar som Socialkritiken 1993-2005, som undersökte en händelserik period inom samtidskonsten, samt den nationellt efterlängta retrospektiva utställningen *Svensk konceptkonst* förra året.

Flera av utställningarna har fått beröm i de stora dagstidningarna, och museet har hamnat högt upp på SVT:s kritikerlista flera gånger. Museet hävdar

att dess besöksiffror är bättre nu än på det gamla museet.

Ändå gror missnöjet i staden. I våras blossade en debatt upp om utställningarna, initierad av Tomas Arvidsson, författare och före detta vd på moderata lokaltidningen Barometern. I februari skrev han ett debattinlägg där han hävdade att museet var nära haveri på grund av vikande besöksiffror. Dessutom skrev han att antalet medlemmar i konstföreningen sjunkit i en oroande takt, vilka varit själva fundamentet i det tidigare museet. Arvidsson fortsatte med att anklaga museets chef, Bengt Olof Johansson, för att underskatta allvaret i situationen: »Direkt obehagligt blir det när museichefen tar på sig rollen som folkets uppfostrare i god konsts smak. Han hänvisar till några klipp ur Stockholmstidningar och antyder att här på vischan fattar vi inte vad det handlar om, vi är inte vana vid samtida konst.«

ÖVERVINTRADE POSTRADIKALER

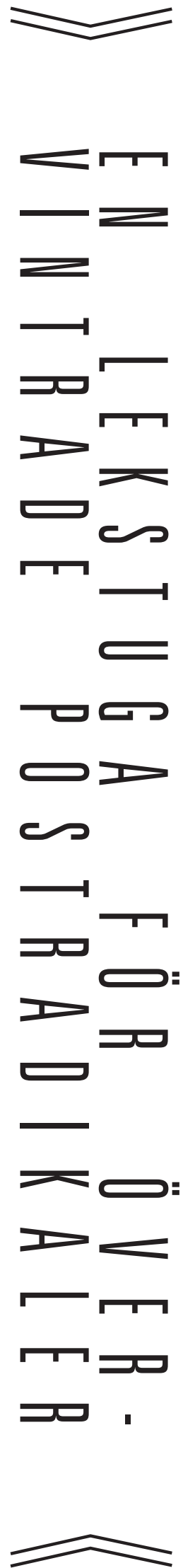
Tomas Arvidsson, som själv suttit med i konstföreningens styrelse, avslutade sin attack med att kalla museet »en lekstuga för övervintrade postradikaler« och att det som man påstod var ett nyskapande utbud i själva verket var passé. I en intervju kort därefter föreslog han att det borde tillsättas en haverikommission för att undersöka exakt hur man kunde rädda museets framtid.

Martin Schibli, museets utställningschef och curator, menar att kritiken handlar mer om ett val mellan den utveckling som staden och museet ska ta och själva konsten.

– Man kan i lokalpressen få intryck av att vi har väldigt få besökare, men vi har faktiskt fler än det gamla museet hade. Det finns en problematik som är mer kopplad till hur Kalmar är som stad. Vi som företräder museet idag har inte tolkningsföreträde i lokala media, eftersom det av tradition är en viss grupp som har haft kontroll över vägen in dit, säger han.

Enligt Martin Schibli har museet blivit ett slags slagträ mellan två falanger i Kalmar.

– Den ena gruppen vill utveckla staden och satsa på universitetet och den andra vill behålla det som det alltid har varit. Av tradition har museet och konstföreningen tillhört den senare. Konstföreningen var något som societeten var med i, de såg konstmuseet som sitt. Nu har vi bytt vår identitet. Vi ser oss inte längre som ett bekräftande museum för den gruppen utan som en kulturell motor. Vi vill föra in kunskaper från konstens område som är viktiga för det här länets överlevnad.

Att konstmuseet blivit kritiserat i pressen är dock inte det största problemet. Snarare är det budgeten som oroar mest. Museet blev nästan dubbelt så dyrt än vad man först planerat och är dessutom dyrare i drift. Museichefen Bengt Olof Johansson berättar att museet har väldigt ansträngd ekonomi och att man har behövt avskeda fem personer samt »osthyvlat i alla poster«. Man har minskat öppettiderna till ett minimum. Att lokalerna är så fina gör också att man helst inte vill ha utställningar med låg kvalitet där. Detta har bland annat lett till att man symboliskt sålt två tavlor ur samlingen till landstinget för 2,8 miljoner. Tavlorna, en Anders Zorn och en Carl Larsson, är dock fortfarande kvar i samlingen och kan lånas ut efter behag. Detta retade dock många, och försäljningen anmäldes till och med till JO.

KONKURRENSEN ÖKAR

Att Kalmar län ska ha ett eget konstmuseum är ingen självklarhet. Många mindre städer nöjer sig med att ha en konstavdelning på läns museet. Men året är 2011 och Kalmar, liksom alla städer i Sverige, måste förhålla sig till det globala sammanhanget. Hur ska man göra för att inte försvinna i bruset, i konkurrensen med andra städer och konstmuseer? Och hur gör man för att dessutom få invånarna med på tåget?

Precis som Kalmar konstmuseum har Lunds konsthall kritiserats för att vara för svårt för Lundaborna, och även där tampas man med nedåtgående besöksiffror. Samtidigt diskuterar Karlstad och Uppsala att bygga nya konstmuseer. Kanske är det framgångshistorier som Guggenheimmuseet i Bilbao eller Louisiana utanför Köpenhamn som inspirerar. I kölvattnet av sådana succéer har man pratat om en Bilbao-effekt, där spektakulära husprojekt, gärna ritade av stjärnarkitekter som Frank Gehry eller Zaha Hadid, byggs i syfte att locka besökare och lyfta regioner med dålig tillväxt.

Ett konstmuseum kan i sammanhanget alltså vara ett medel för att sätta en stad på kartan. Att man i Kalmar utlyste en arkitektävling och lät bygga ett så arkitektoniskt vågat hus kan tyda på det. En av avsikterna vara antagligen att försöka få en air av modernitet och framtidsanda över regionen. Bengt Olof Johansson medger att det delvis säkert hade med saken att göra.

– De byggde ju inte Turning Torso i Malmö på grund av bostadsbrist, som han uttrycker det.

Samtidigt kan man tycka att utställningarna borde vara huvudsaken på ett konstmuseum. Ändå har Kalmar konstmuseum inte fått höjda anslag från

kommunen sedan starten 2008, vilket är en förklaring till att man varit tvungna att skära ned på allt från öppettider till marknadsföring. Att man inte kan marknadsföra utställningarna är enligt museet en anledning till att besöksiffrorna minskat sedan öppningen. Folk kanske inte ens känner till vilka konstnärer som ställer ut?

I kommentarfälten till Barometerns artiklar om museet pågår hur som helst en febril aktivitet. Medan debattörer som Tomas Arvidsson dividerar om besöksiffror och vad som är avantgarde märks det även ett påtagligt missnöje bland de som tar sig tid att kommentera. En del kommentarer präglas av ett slags marknadstänkande, som också kan ses i moderaten Jan Ingemar Lundströms debattinlägg i Barometern i mars. Om en verksamhet inte går ihop bör den försättas i konkurs. Skattepengar ska inte användas till att stödja verksamheter som inte klarar sig. Andra menar att upptagningsområdet är för litet för att skapa ett tillfredställande besöksantal.

Samtidigt finns det en diskussion om vad som är bra konst. Bra utställningar verkar i många ögon vara utställningar som drar många besökare. Förvisso en demokratisk syn, men kanske inte helt kompatibel med konstvärldens konstabegrepp. Andra retar sig på att museet verkar ha storstadskomplex. Trots att museet nästan oftare har konstnärer från östra Europa än Stockholm är huvudstaden ett rött skynke. Få skriver att de faktiskt besökt utställningarna. Missnöjet verkar komma ur något annat. Samtidigt bör man minnas att kommentarfält aldrig är ett tvärsnitt av befolkningen och att Barometern är en konservativ tidning. Men i museets verksamhetsberättelse framgår att besöksiffrorna bara är något högre än på det förra museet, vilket måste vara något av en besvikelse för en så stor och dyr prestigesatsning.

JÄVLA STOCKHOLMSKONST

Konstnären Oscar Guermouche ställde ut *Mine's Bigger Than Yours* som handlade om manlighet och självbild på museet tidigare i år. Guermouche är bosatt i Kalmar och ges ofta som exempel av museet på en lokal konstnär som ställt ut, även om han ursprungligen är från Stockholm. När jag träffar honom på den nyrenoverade men ödsliga restaurangen Byttan intill museet beskriver han att hans utställning fick ett blandat mottagande.

– Jag var en av dem som användes som exempel på hur uselt utbudet är på museet. Det var väldigt konstigt. En viss redaktion visade sig ha en illa dold ställning emot museet. Det var till exempel en enkät

som publicerades där de hade gått runt på stan och frågat om folk föredrog »tavlor man kunde se vad de föreställer« eller »konceptuell konst.« Samtidigt var utställningen väldigt populär och jag blev inbjuden att prata om den på gymnasieskolor och i konstföreningen, säger han.

Bär folk på en känsla av att man har fått något påfört utifrån, tror du? Att det är kommunen som bestämmer?

– Det verkar finnas en föreställning om att det är någon jävla Stockholmskonst som visas. När min utställning visades fanns ett visst motstånd från styrelsen, och när kuratorn fick reda på att jag skulle vara med på en gruppställning på Nationalmuseum så berättade han det och fick svaret »Ja, men Nationalmuseum ligger ju också i Stockholm«. Det räcker med att kolla utställningsschemat bakåt så ser man att det är väldigt blandat. Men det är ingen som går hit och tittar i alla fall.

Om den allmänna opinionen är att man ska ge folk vad de vill ha, vad är det i så fall? Ingen av de jag pratat med verkar säkra. Inte ens Tomas Arvidsson, som utgett sig för att vara något av folkets röst i sammanhanget, ger några konkreta exempel. I kommentarfälten ges inga konstruktiva förslag. Kanske vet inte folk själva riktigt vad de vill ha. Kanske vill de bara inte ha det som Kalmar konstmuseum visar. Kanske är folket likgiltiga, men tack samma som slagträ i en debatt som handlar om lokalpolitik. När den planerade utställningen med Lars Vilks år 2008 stoppades av styrelsen trodde man antagligen att man hade folkligt stöd i detta. Istället skapade det mycket ilska, då många uppfattade Vilks som en konstnär som man kände till och sympatiserade med.

Kanske är det så att invånarna på landsbygden och i mindre städer mer och mer börjar känna sig som förlorare, oavsett vad det gäller. Globaliseringen gör oundvikligen att städer som Kalmar hamnar lite i periferin. Att konstmuseet gärna tar upp den tråden – till exempel i senaste utställningen *Return of the Losers* som handlar om 80- och 90-talisternas försämrade livsförhållanden jämfört med tidigare generationer – verkar inte riktigt uppfattas av alla.

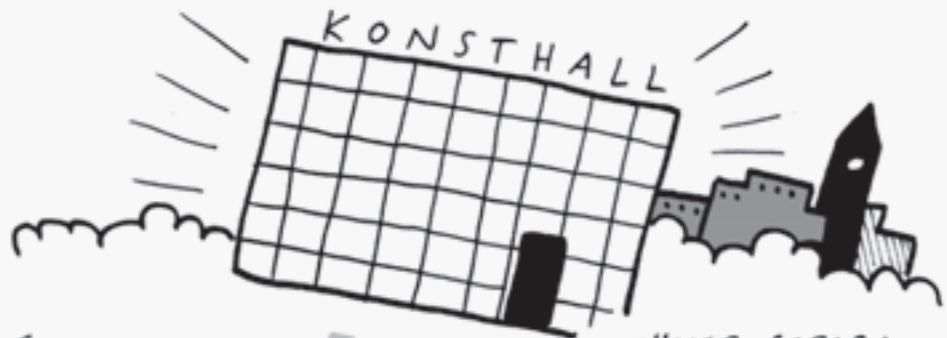
TA VERKEN TILL SOPTIPPEN

Att man ska ta in mer regionala konstnärer har varit ett argument i debatten, men Martin Schibli menar att besökarna uteblir de gånger de har haft samlingsutställningar med konstnärer från trakten. Istället hävdar han att det är de mest komplexa

HITTA "RÄTT" I KONSTLABYRINTEN

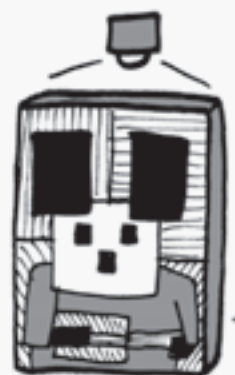
DU KÖPER
EN VAS AV
ULRICA
HYDMAN-
VALLIEN

DU BESÖKER SEPARAT-
UTSTÄLLNINGEN MED
CARL HAMMOUD PÅ
DIN LOKALA
KONSTHALL

DU SER EN TAG
PÅ ETT ELSKÅP

DU ÅKER TILL LASSE ÅBERG-
MUSEET I BÄLSTA

JÄVLA STOCKHOLMSKONST

utställningarna som fått flest besökare och Anna Odell, som blev oerhört uppskattad i Kalmar efter utställningen. Museichefen Bengt Olof Johansson är inne på samma spår.

–Gör man saker som är intressanta nationellt och internationellt så spiller det över på det lokala konstlivet. På så sätt kan museet fungera på två sätt, dels att man tar in konst för de som är intresserade här, men också som en trampolin ut för konstnärer här, i och med att det nu är en merit att ha ställt ut på Kalmar konstmuseum. Så kände man inte innan. Det här tror jag att många kommunala konsthallar lider av, att man känner sig tvingad av det publika trycket att alltid visa de egna konstnärerna. Han fortsätter:

–Folk tänker kanske att ett bra museum visar Picasso, så varför gör inte vi det? Det är klart att vi skulle kunna göra det, men hur spännande vore det? Vanligt folk hade förstås fått bekräftat att det är ett riktigt museum då, men så visar vi den där jävla polacken istället som ingen känner till.

Bengt Olof Johansson ser det som att museet har ett slags public service-uppdrag.

–Vi gör saker som inte alltid funkar på den kommersiella marknaden och absolut inte i en liten stad som Kalmar. I Stockholm finns det så mycket annat och där är det lättare att ifrågasätta skattefinansierad konst. Här skulle det inte gå och just därför är det viktigt, säger han.

Blev du förvånad över debatten?

– Jag var med om något liknande redan för 24 år sedan. En av de första sakerna som jag gjorde var att ställa ut i Kalmar stadspark ihop med andra konststuderande. Det var val på hösten och en KD-politiker uppmanade allmänheten att ta verken till soptippen. Vissa blev faktiskt förstörda. Jag hade fått tag på en 3–4 meter hög tjärig trägrej som jag hade satt snett i en kulle här borta där det står en skulptur med Gustav Vasa. Det var omöjligt att förstå vad som var så provocerande med det. Men jag förstod redan då att det fanns en problematik med parken som helig, vad skattebetalarnas pengar borde gå till och så vidare. Så helt förvånad blev jag inte den här gången. Men det hatet finns ju på andra ställen också, inte bara här.

UNGA MÄNNISKOR ÄR HOPPET

Konstmuseet har hamnat mitt i debatten om Kalmars framtid. Oavsett hur bra utställningar man skapar på en så liten budget som möjligt verkar det inte räcka. Kanske är det som Martin Schibli hävdar, att man inte har tolkningsföreträde i debatten och därför ständigt missförstås. I slutändan handlar ändå debatten om

vem museet ska vara till för. Ska det vara för konstföreningen, för folket eller som en konstlänk mellan olika länder i Östersjöområdet? Hittills har de stridande parterna inte lyckats hitta ett gemensamt svar på den frågan.

Kompromisser har gjorts. Museet har bjudit till och låter konstföreningens medlemmar ställa ut tavlor ur den egna samlingen i biblioteket på museet. Styrelsen har fått nya medlemmar med bakgrund i konstvärlden till museiledningens lättnad. Men folket, denna diffusa grupp, som härjar i kommentarfälten och vägrar besöka utställningarna, vad göra med dem? Kommer de någonsin att tycka att konstmuseet är lika mycket till för dem som Kalmar FF:s nya fotbollsarena som kostade 280 miljoner kronor? Bengt Olof Johansson menar att de vill satsa långsiktigt och bygga ett förtroende. Museet vill jobba för Kalmar så som det kan se ut om trettio år. Kanske har allmänheten vant sig då.

Det finns dock hopp redan nu. Martin Schibli beskriver en delvis ny publik med unga människor som kommer till vernissagerna, något som aldrig hände förut. Museet har visioner om att, med hjälp av konstnärliga frågeställningar, vara med och skapa det nya Kalmar.

–En stor del av vår publik nu har aldrig varit konstintresserade, men de intresserar sig för våra frågeställningar. Det är fantastiskt kul när yngre personer säger att de äntligen har börjat förstå lite vad som händer i Östeuropa som de aldrig förstod på historiektionerna. Vi försöker inte alltid sälja in det som konst utan som ämnen värda att diskutera. Konstmuseet är en plats att göra det på.

TEXT: SANNA SAMUELSSON
BILD: HENRIK BROMANDER
FOTO: ÅKE E:SON LINDMAN

Pengarna i kulturen tycks alltmer villkorade. Hur påverkas konstnärens frihet när finansieringen kommer från Postkodlotteriet? KONSTNÄREN samlade fyra experter för ett samtal om Matteusprincipen, utskällda mecenater och avståndet mellan konstnärer och kulturpolitiker ...

TOPPSTYRT!

IRIS SMEDS
KONSTNÄR. I PERFORMANCEVERK SOM
IRIS SMEDS SELL-OUT OCH IRIS SMEDS
TOTAL SELL-OUT HAR HON UTFORSKAT
KONSTENS RELATION TILL PENGAR.

MÄRTEN CASTENFORS
CHEF FÖR LILJEVALCHS
KONSTHALL OCH ANSVARIG FÖR
DEN OFFENTLIGA KONSTEN I
STOCKHOLMS STAD.

**Adam Svanell: I flera debatter kring kultur-
rens finansiering har det varnats för att
konstnärers frihet och oberoende hotas.
Blir man som konstnär idag utsatt för allt-
mer styrning från finansierare?**

IRIS SMEDS: Jag tycker att det handlar mer om vilken politik som förs. Hela entreprenörskivet skapar på sätt och vis en villkorad finansiering, i och med att man förväntas vara bred. Jag kan känna en brist på respekt för hur viktig den smala konsten är, att den också behövs.

MADELEINE SJÖSTEDT: Hur menar du då?

IRIS SMEDS: Man har gått ut och sagt att konstnärer ska bli entreprenörer, att det är konstnärens ansvar att hitta en bredare publik och inte bidra till kulturförakt och elitism. Men skillnaden mellan en konstnär och en entreprenör är ju att entreprenörer jobbar för att gå med vinst. Som konstnär tycker jag att det är viktigt att man inte jobbar för det.

MADELEINE SJÖSTEDT: Självklart. Men när det gäller bildkonstnärer känner jag att man antligen ser dem för vad de är. Bildkonstnärer har alltid haft ett entreprenöriellt förhållnings-sätt, det vill säga jobbat ensamma med sin grej under jättetuffa villkor. Under lång tid var en institution det enda som var värt något inom kulturen. Nu har man börjat värdera de enskilda konstnärerna.

TOBIAS NIELSÉN: Jag kan tycka att ni båda har rätt någonstans. Men det intressanta är i så fall att känslan är ny trots att inget egentligen har förändrats. Politiker har velat synliggöra något som alltid funnits, men det har bara lett till att konstnärer känner att de måste leva upp till en ny bild. Det farliga är om den bilden bara begränsar och inte gör någon nytta.

MÅRTEN CASTENFORS: Det finns också väldigt många unga konstnärer som har ett helvete idag. De sitter med en dryg miljon i studieskulder och är utelämnade till ett samhällsklimat som är hårdare än tidigare. Konsthögskolorna utbildar 90-100 personer varje år, och de stackars människorna måste ju överleva. Vi har ett stödsystem med lite bidrag och stipendier, det räcker inte, och en galleri-värld som krymper för att konsten är svår att sälja. Det skapar en enorm förtvivlan.

**Adam Svanell: Iris, du har valt att arbeta
med teman som konstens värde, dess**

**förhållande till ekonomi och att »sälja ut«.
Varför intresserar det dig?**

IRIS SMEDS: Det började helt enkelt med min egen brist på pengar. Jag tycker att ekonomi är intressant eftersom det är så mycket psykologi i det, tomma värden som blir till reella världen och så vidare. Och jag gillar att sätta in konst i det perspektivet, eftersom konstens värde är så svårgripbart.

TOBIAS NIELSÉN: Det temat, konstnärens förhållande till pengar, skulle jag vilja se mer av. Det går inte att komma ifrån att ekonomi är den faktor som styr världen i särklass mest. En djupare förståelse från konstnärers sida för allt från finansmarknaden till ekonomins kretslopp, skulle möjliggöra för konsten att ta tag i de frågorna. I och med att konstnärer ställer sig bredvid ekonomin så missar de möjligheten att vara med i diskussionen, och vi andra får inte se den världen från konstnärers perspektiv.

**Adam Svanell: En ny aktör inom svenskt
kulturstöd är Postkodlotteriets kulturstiftelse, som ska stödja projekt som skapar
»en tydlig positiv social effekt«. Är det inte
ett slags styrning av vad konsten ska vara,
jämfört med exempelvis systemet med
konstnärslön?**

MÅRTEN CASTENFORS: Som tjänsteman i Stockholms stad kan jag se en fara i att om man vill ha stålar, då ska man jobba med barnperspektiv eller integrationsfrågor. Visst är barn och integration viktigt, men jag tycker det finns en förutsägbarhet och ett mode i vad som är gångbart, och det är en tråkig utveckling.

TOBIAS NIELSÉN: Det är förstas väldigt viktigt med kultur för barn, men vad du säger är väl att det inte bara är Postkodlotteriet som ställer krav? Även i den offentliga sfären finns det projektpengar som betonar vissa kriterier. Jag tycker att det är fantastiskt med Postkodlotteriet, eftersom det visar att det inte bara är idrott som är värt att satsa på, utan även kultur. Faran vore ju om man bara hade Postkodlotteriet. Men nästa stiftelse som ger pengar vill antagligen inte betona sociala effekter, utan hittar någon annan nisch. Då får vi en palett som kan sprida pengar till olika saker. Sedan kan man säga så här: ingen kommer någonsin att vilja stödja den farliga konsten.

MADELEINE SJÖSTEDT: Nej, men det är ju det offentligas uppgift. Och så länge det offentliga tar ansvar för det så tycker jag att ju fler intäkter och finansierare, desto bättre måste det vara för konsten. Problemet hittills har väl aldrig varit att det finns för mycket pengar i kultursektorn, utan att det finns för lite? Ibland funderar jag på vad som hade hänt om kulturen hade haft lika starkt självförtroende som idrotten. Jag har hållit på med idrottsfrågor och sett hur det svärmar av människor som vill bidra med pengar dit. Då tänker man, hade det varit annorlunda om vi inom kulturlivet hade sagt »ja, toppen!« och hälsat nya intäkter med glädje?

TOBIAS NIELSÉN: Det är en komplex fråga. Konsten går ju inte sällan ut på att ta avstånd från det etablerade.

IRIS SMEDS: Ja, och att vara kritisk.

TOBIAS NIELSÉN: Men det dåliga självförtroendet finns på alla nivåer. Medan en näringslivschef eller någon på näringsenheten i en kommun tycker att det är självklart att ta taxi så ser man att den på kulturförvaltningen tar flygbussen.

MADELEINE SJÖSTEDT: I kulturvärlden fikar man. I den hårda världen går man och äter lyxmiddagar.

TOBIAS NIELSÉN: Och den attityden speglar också hur duktig man är på att ta plats. Tyvärr.

**Adam Svanell: Mårten, ni på Liljevalchs
gjorde en Ikea-utställning där Ikea stod för
notan. Många menade att den var okritisk.
Hade ni kunnat göra en kritisk utställning
om det var det ni ville?**

MÅRTEN CASTENFORS: Det hade vi kunnat. Vi gjorde den utställningen för att locka in en ny publik på Liljevalchs, och eftersom vi hade 56 000 besökare så tycker jag att vi lyckades. Även om utställningen var kärleksfull så var det absolut inte en okritisk granskning. Ikea ställde upp med pengar och resurser, medan vi stod för det konstnärliga och hade helt fria händer. Det var villkoret för att vi skulle göra utställningen.

IRIS SMEDS: Vad hade hänt om ni hade gjort en väldigt kritisk utställning?

MÅRTEN CASTENFORS: Ingenting. Absolut ingenting. Jag tror att vi hade kunnat göra precis vad som helst.

»NÄR VI TILL OCH MED

HAR EN KULTURMINISTER

SOM INTE STÄLLER SIG

PÅ KONSTNÄRERNAS

SIDA, DÅ ÄR DET KLART

ATT MAN KÄNNER

SIG HOTAD.«

TOBIAS NIELSÉN: Ja, om Ikea har gett er konstnärlig frihet, då finns det ju ingenting de kan göra. Men om ni sedan skulle vilja gå vidare och göra en Hennes & Mauritz-utställning, då skulle de säga »vi såg hur det gick med Ikea«.

IRIS SMEDS: Frågan är också hur man påverkas undermedvetet. Om man har fått väldigt mycket pengar av någon, då kanske man inte i första hand går ut och kritiserar den hårt. Det kanske blir en styrning utan att man är medveten om det.

MÅRTEN CASTENFORS: Det är klart att man måste vara observant. Icke desto mindre så tror jag att vi måste arbeta mer på det sättet i framtiden. Om vi ska kunna göra utställningar med grädde och mos på så kommer det att krävas extern finansiering, och det i sig är inget fel.

Adam Svanell: Om sponsring och donationer blir vanligare som finansieringsmodell, finns det en risk att vi får en ängslighetskultur där man som konstnär vill göra mecenaterna nöjda?

IRIS SMEDS: I Sverige har vi ju inte haft någon tradition av mecenater eller öppna kulturfonder som i till exempel USA. Jag tror att det helt enkelt är lite nytt. Det som skulle behövas är pengar som inte ges direkt, utan snarare att Ikea öppnar en fond och tar in utomstående expertis. Då skulle man veta att näringslivspengarna inte blev villkorade eller styrda.

MÅRTEN CASTENFORS: Där tror jag att du har en poäng. Om du ska ge Liljevalchs en halv miljon, då vill du att de pengarna ska gå till något vettigt, det vill säga en ny ljusanläggning eller något annat som du kan se. Det är svårare för det fria kulturlivet att komma och säga »vi vill ha lite pengar för att hålla på med grundforskning«. Det funkar inte. Den som ger stölar vill naturligtvis se resultatet.

IRIS SMEDS: Därför byggs det många konsthallar, men det är inte så mycket pengar som går till konstnärerna.

MADELEINE SJÖSTEDT: Absolut. När jag är lite vulgär, och nu får Mårten hålla för öronen, så brukar jag säga att det alltid är enklare att argumentera för en ny kulturbyråkrat än för att en konstnär ska få betalt. Så är det verkligen, och det är otroligt störande. Det finns så många lager innan pengarna går fram till människan som faktiskt ska göra konsten.

MÅRTEN CASTENFORS: För att säga emot borgarrådet så tycker jag att det är extremt viktigt att staden verkligen har råd med en konsthall som heter Liljevalchs.

MADELEINE SJÖSTEDT: Självklart.

MÅRTEN CASTENFORS: Men vi lever i en tid då det paradoxalt nog skapas enorma förmögenheter av människor som säkert vill leva kvar genom historien. Jag tror att många av dem kommer att vilja manifesteras sin förmögenhet, ungefär som runt förra sekelskiftet då folk som Fürstenberg och Thiel gav stora donationer. Jag tror att det är vad vi har framför oss, inom några år. Än så länge finns det fortfarande en osäkerhet i Sverige kring hur man ska ge pengar till kultur och varför.

MADELEINE SJÖSTEDT: Tro tusan det! När Sven-Harry Karlsson bygger en konsthall i Vasaparken, då får han skäll. Vore det bättre om han hade byggt sig ett eget hus och bott där? Inte konstigt att folk drar sig. Jag vet jättemånga politiker som inte vågar prata kulturpolitik, för att de är rädda för att säga fel och bli ifrågasatta. Det är jätteproblematiskt. Om man inte vågar prata med varandra, och det inte går att bygga en konsthall utan att man blir kölhalad, då kommer vi aldrig att mötas.

TOBIAS NIELSÉN: Det finns en demokratisk aspekt av det också. Medborgaren som uttrycker sig kritiskt om kultur blir direkt ifrågasatt från kulturhåll och nästan fräntagen sin rätt att uttrycka sig. Det leder till att för få vågar diskutera varför vi har kulturpolitik och vem den är till för. Du säger att andra politiker inte vågar kommentera, men jag tycker i många fall att inte ens kulturpolitiker vågar säga »vi vill satsa på det här«. Det finns en väldig försiktighet.

MADELEINE SJÖSTEDT: Det gör det, och jag tror att det missgynnar kulturen.

TOBIAS NIELSÉN: Ja, det tror jag också. Om man jämför med utbildningspolitiken, så är alla med och diskuterar skolan. Alla har en åsikt. I kulturpolitiken däremot, förs debatten inifrån. När någon kommer utifrån så döms det den säger ut som okunnigt och därmed irrelevant, trots att alla borde få ha en åsikt.

Adam Svanell: Madeleine, du har fått väldigt hård kritik för att Stockholms stad har rört sig från verksamhetsstöd till projektstöd.

MADELEINE SJÖSTEDT: Fast vi har egentligen inte gjort det. Under många år har vi gått från projektstöd till verksamhetsstöd. Till slut fanns det nästan bara verksamhetsstöd, och hur högt stöd man hade berodde på hur länge man hade haft det. Det kan inte vara ett bra sätt att fördela kulturstöd på! Därför gjorde vi en liten förändring, på tre-fyra procent. Vi la in nya pengar i projektstödet och tog lite från verksamhetsstödet, men 96 procent av alla kronor gick till precis samma ställe som året dessförinnan.

TOBIAS NIELSÉN: Varför tror du då att förändringarna fick så många negativa rubriker?

MADELEINE SJÖSTEDT: Det är helt obegripligt, för det är verkligen förändringar på marginalen. Jag känner faktiskt en viss förtvivlan inför detta. Om kulturlivet ska ha en kraft så krävs det att unga nyutbildade har en möjlighet att ta sig in, men det finns ett enormt motstånd.

TOBIAS NIELSÉN: Jag brukar hänvisa till Matteusprincipen för att beskriva traditionen inom kulturpolitiken, »åt den som har ska också vara givet«. När man rycker bort någonting så blir det väldigt personligt. I och med att det upplevs finnas väldigt lite pengar så är man också sämre på att dela med sig, vilket är djupt mänskligt. Men där finns det en paradox inom kulturen. Å ena sidan förespråkar man förnyelse och experimenterande, å andra sidan är man konservativ när det kommer till finansiering.

IRIS SMEDS: Handlar det inte också om vilket extremt slit folk lägger ner? Jag har varit involverad i Dramalabbet, och om man ser på friteatergruppsscenen så jobbar folk på knäna där. Det kan ta tio år att etablera en scen och det är otryggt redan som det är. När man då förlorar sin finansiering så tror jag att det upplevs som att man inte blir respekterad för det jobb man har lagt ner.

MADELEINE SJÖSTEDT: Fast om du tittar på teatervärlden i Stockholm så tar den extremt stor del av alla resurser, och mycket av pengarna går till lokaler. Dramalabbet är ett jättebra exempel. De har hållit på i kanske tio år, men aldrig haft en chans att komma upp i de resurser som de större har. Det har inte funnits några konstnärliga skäl till det. Pengarna har varit ockuperade.

Adam Svanell: För tillfället talas det mycket om kulturens påverkan på andra politikområden. Den kopplas ihop med integration, turism och hälsa. Den skrivs till och med ut på recept. Har vi fått en mer instrumentell kultursyn?

MÅRTEN CASTENFORS: Utifrån mitt perspektiv finns det inga krav på en nyttoaspekt från den politiska ledningen i Stockholm, att jag förväntas jobba utifrån att konsten skulle vara nyttig. Tvärtom. Det som är unikt med konst är ju att den inte är nyttig. Den ligger helt utanför den kommersiella kulturen.

MADELEINE SJÖSTEDT: Ja, det är intressant hur olika man upplever det. Under de femton år jag har varit kulturpolitiker så tycker jag att kraven på att kulturen ska vara bra för hälsan, jämställdheten och andra saker, snarare har minskat. Om man tittar på 70-talets kulturpolitik så lutade den mycket kraftigare mot instrumentalism i alla möjliga former.

IRIS SMEDS: Att konstnärer reagerar på sådant tror jag beror på att man känner av en lite populistisk attityd. Efter Anna Odell- och NUG-historierna har det riktats mycket kritik mot konsten. Vad är den bra för? Är det inte bara skattepengar som går rakt till arbetslöshet, och så vidare. När vi till och med har en kulturminister som inte ställer sig på konstnärernas sida, då är det klart att man känner sig hotad. Man känner att man måste försvara sig och förklara varför man är nyttig. Det finns ju ingen annan som gör det.

TOBIAS NIELSÉN: Vi ska ändå komma ihåg att alla argument, om att konst är bra för hälsan och så vidare, plockas fram av människor som vill att det ska finnas mer pengar till kulturen. Hur fånigt det än kan bli att rada upp alla dessa effekter, så handlar det om att man vill visa att det finns ett värde i konsten som vi bör bevara. I och med att vi lever i en ekonomiserad värld, där saker ska kvantifieras och beskrivas utifrån ekonomiska aspekter, så behöver man den typen av argument också.

Adam Svanell: Ni verkar inte tro att en breddad finansiering innebär någon större fara för den konstnärliga friheten. Har den blivit ett hjärnspöke som man drar fram i onödan?

TOBIAS NIELSÉN: Även om det ibland är hjärnspöken så tror jag att det är bra hjärnspöken, eftersom de håller diskussionen vid liv. Jag som inte är konstnär själv kan tycka att farhågorna ibland är överdrivna. Samtidigt vill jag ju ha en diskussion.

IRIS SMEDS: Det är viktigt att konstnärer börjar argumentera för sin överlevnad. Jag tycker trots allt att det finns krafter i samhället som ifrågasätter den konstnärliga friheten, och det är viktigt att man diskuterar det. Inte bara i allmänna termer, som att det är bra för människan med konst, utan också vad ett samhälle skulle vara utan fri konst.

MADELEINE SJÖSTEDT: Den diskussionen är jätteaktuell och kommer att komma ännu mer. Och då krävs det att konstnärerna är jätteaktiva, så att allmänheten hänger med.

Adam Svanell: Ser ni några andra ekonomiska hot mot konstnärens frihet än de som rör breddad finansiering?

TOBIAS NIELSÉN: Det största hotet är den ekonomiska krisen. Om vi inte har pengar och ett fungerande ekonomiskt samhälle så blir det svårt att ha en kulturpolitik av det slag som vi har idag.

MADELEINE SJÖSTEDT: Jag tror att den demokratiska krisen är den stora faran. Allting rör sig just nu, demokratin har en kris som är så stor att vi nästan inte kan fatta den. I USA till exempel, kan man inte komma överens om en vettig budget. Risken finns att vi står inför en obehaglig omvälvning av det politiska klimatet i världens stora demokratier. Då sitter kulturen löst, det vet vi.

TOBIAS NIELSÉN: Och utifrån det perspektivet blir diskussionen om Postkodlotteriet ganska liten.

TEXT: ADAM SVANELL

BILD: PETER LARSSON

RAKBLADET

VAD HETER DU?

LINA SELANDER.

VAD ÄR DET DU HAR VALT?

ETT RAKBLAD.

VARFÖR HAR DU VALT JUST ETT RAKBLAD?

DET FÅR SYMBOLISERA KLIPPVERKTYGET I DET VIDEOREDIGERINGSPROGRAM JAG ARBETAR MED I DATORN. JAG ANVÄNDER DET NÄR JAG KLIPPER MINA FILMER OCH VIDEOVERK. KLIPPNINGEN SPELAR EN VIKTIG ROLL I MINA ARBETEN. JAG SAMLAR MATERIAL, FILMAR, GÖR EN SKISS, TROR MIG VETA HUR DET SKA TE SIG, MEN VID KLIPPNINGEN FÖRÄNDRAS ALLT. DET ÄR DÅ FILMEN FÅR SIN FORM OCH SITT INNEHÅLL.

HUR ANVÄNDER DU DET I DIN KONST?

DET FYSISKA NÅGRA KRONOR OCH DET VIRTUELLA FLERA TUSEN.

VAD KOSTADE DET?

JAG ANVÄNDER DET DAGLIGEN I MITT ARBETE. JUST NU HÅLLER JAG PÅ OCH KLIPPER EN NY FILM SOM KOMMER ATT VISAS PÅ INDEX I STOCKHOLM I NOVEMBER.

HAR DU NÅGRA PLANER PÅ VAD DU SKA GÖRA MED DET FRAMÖVER?

ANDREA ZITTEL

9 SEP – 11 DEC 2011
CURATOR: RICHARD JULIN

MUSEUM MAGASIN 3

PRESENTATIONER FRÅN SAMLINGEN

COSIMA VON BONIN, PER KIRKEBY SAMT TAL R

24 SEP 2011 – 10 JUN 2012
CURATOR: DAVID NEUMAN

MARIJKE VAN WARMERDAM

24 SEP – 11 DEC 2011
CURATOR: TESSA PRAUN

ANDREA ZITTEL, A-Z WEST, 2005

MAGASIN 3

HARD TO FIND. EASY TO LOVE.

ÖPPETTIDER: TORSDAG 11–19, FREDAG–SÖNDAG 11–17 / INTRÅDE: 40/30 KR – FRI ENTRÉ UNDER 20 ÅR
T +46 8 545 680 40 / WWW.MAGASIN3.COM / ART@MAGASIN3.COM / BUSS 1 ELLER 76 TILL FRIHAMNEN

PSYCHOSIS

I will never
talk about
the war
again.

17/9–20/11

FÄRGFABRIKEN

Angela Detanico & Rafael Lain
Mauricio Dias & Walter Riedweg
Eugenio Dittborn
Öyvind Fahlström
Cao Guimãraes
Dominique Gonzalez-Foerster
Fredrik Ehlin, Andjeas Ejiksson & Oscar Mangione
Laura Lima
Arto Lindsay
Dora Longo Bahia
Renata Lucas
Raimundas Malašauskas & Marcos Lutyens
Cinthia Marcelle
Rodrigo Matheus
Cildo Meireles
João Modé
Fabio Morais
Rivane Neuenschwander
Natascha Sadr Haghghian
Rirkrit Tiravanija
Haegue Yang
Curated by Daniela Castro and Jochen Volz

24 AUG – 8 JAN

THE SPIRAL AND THE SQUARE

Torsgatan 19, Stockholm
www.bonnierskonsthall.se Ons–fre 12–19
Tack till Clarion Hotel Sign Lör–sön 11–17

Bonnierskonsthall5år

KRO

Din trygghet

Konstnärernas Riksorganisation (KRO) och Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare (KIF) bevakar konstnärens intressen genom att driva politiska frågor med målet att förstärka medlemmarnas sociala och ekonomiska trygghet och därmed göra det möjligt för konstnärer att vara yrkesverksamma inom sina respektive områden.

Läs mer på kro.se/blimedlem

KIF

BUS

Din rätt

Genom BUS (Bildkonst Upphovsrätt i Sverige) får bildupphovsmannen ersättning när konstverk nyttjas och juridisk hjälp i upphovsrättsfrågor. BUS underlättar användning och säkerställer att relevanta tillstånd ges. Medlemmar är bildkonstnärer oavsett uttryckssätt, målare, skulptörer, grafiker, illustratörer, performers, videokonstnärer, konsthantverkare, designers med flera.

Läs mer på bus.se

LEDARE KRO

KARIN WILLÉN

Svenskt Näringsliv tar på sig dumstruten

TAGGORD Studiemedel, Ekonomiska kalkyler, Samhällsnytta, Konstens rätt

När Ekot en morgon, mitt i sommaren, sammanfattade några av slutsatserna från Svenskt Näringslivs rapport "Konsten att strula till sitt liv" visste jag inte om jag skulle skratta eller gråta. Sällan har man hört dumdristigare förslag komma från direktörerna på Storgatan.

Men kanske ska man inte vara särskilt förvånad över att Svenskt Näringsliv vill att studenter vid utbildningar som efter examen ger låg ekonomisk avkastning ska ha lägre studiemedel än studenterna vid utbildningar med hög ekonomisk avkastning. Intresseorganisationen Svenskt Näringsliv är ju till syvende och sist ett ekonomiskt särintresse för kapitalet, och som sådant önskar man hellre ingenjörer till industrin än författare eller konstnärer åt allmänheten.

I en sådan kontext finner man givetvis problem där andra ser möjligheter, exempelvis att unga människor studerar efter intresse och inte efter nyttokalkyler (!). Eller som det heter i rapporten, "En slutsats av resultatet (...) är att svenska blivande studenter inte tar särskilt stor hänsyn till framtida avkastning av sitt studieval. Gissningsvis är det andra saker som får styra, däribland förstas intressen (sic!)."

Men även om det är smått komiskt att Svenskt Näringsliv ser sådana problem i att studenterna drivs av sina intressen, är det mest upprörande egentligen ett problem som hör hemma i Svenskt Näringslivs egen logik: Med vilken rätt och med vilket underlag brännmärker organisationen humanisterna och konstnärerna som improduktiva?

Ser man till det underlag som läggs fram i rapporten baserar sig humanisternas

och konstnärernas improduktivitet på hur mycket de tjänar, det vill säga deras förvärvsinkomster. Men en persons inkomster är ju långtifrån alltid detsamma som hennes produktivitet eller samhällsnytta, särskilt gäller detta humanister och konstnärer.

Ta turismen som exempel. För några veckor sedan skrev Dagens Nyheter om att de utländska turisterna år 2010 spenderade 87 miljarder kronor under sina besök i Sverige. Och vad kom de för att se? Var det SAAB:s fabrik i Trollhättan med alla ingenjörer och löpande band?

Knappast. Nej, antagligen var det Moderna och Kulturhuset i Stockholm, Röhsska i Göteborg eller någon annan plats för konst eller humaniora som lockade i turistbroschyerna. Likaså påvisade Filmregion Stockholm-Mälardalen för inte så länge sedan i en rapport att enbart Millennium-filmerna kan antas komma att dra in 430 miljoner kronor i form av ökad turism till huvudstaden och att exponeringsvärdet för Stockholm i samma filmer uppgått till omkring 930 miljoner kronor.

Nu kan man ha delade meningar om angelägenheten eller kvaliteten hos nämnda kulturinstitutioner och bokverk, men exemplen visar med all tydlighet på hur konst och humaniora skapar stora ekonomiska värden för samhället. I vissa fall sammanfaller dessa värden med upphovsmannens inkomster, men många gånger inte. Detta är en diskussion och en utveckling som helt verkar ha gått Svenskt Näringslivs rapportförfattare förbi.

Samtidigt som man måste lyfta upp kulturens effekt på tillväxt och samhälls-ekonomi, är det enormt viktigt att inte fastna i ekonomismens fälla. Vi har varken kultur eller kulturpolitik för att skapa ekonomiska värden varken för kulturutövarna

eller samhället, kulturen skapar tvärtom värden som aldrig kan mätas ekonomiskt. Hur ska en förtätning av en tanke prissättas, ett parallellt universum förstås i mätbara termer? Eller ett fantastiskt och outhärdligt ögonblick av ordlös insikt som för alltid etsar sig fast och ger en referenspunkt i livet - vad kostar eller ger just det ögonblicket i en tillväxtekonomisk kalkyl? Men värdena skapas likväl: Samhällsdebatt; självförverkligande; en mångfald av uttryck; delaktighet i demokratin; reflektion och kritiskt tänkande kring de strukturer, normer och värderingar som präglar vår samtid. Det är på grund av dessa obetydligheter och storheter som konst skapas och på grund av dessa samhället aldrig kan vara utan konsten. Lyckligtvis möttes Svenskt Näringslivs utspel av hård kritik från såväl näringslivet, universiteten som ansvariga politiker. Kritiken var till och med så graverande, och upplysande får man hoppas, att organisationens vd Urban Bäckström till slut fick rycka ut i media några dagar senare för att ta rapportförfattarna i örat. Nu såhär efter Svenskt Näringslivs magplask i etern skulle man gärna vilja läsa den rapport som räknar ut vad det nesliga utspelet kostade organisationen i dålig publicitet och skadat förtroende i den offentliga debatten. Det kanske inte ger så hög avkastning att ge sig på konstnärerna?

Karin Willén
Riksordförande KRO

Inte helt reko än

I sommar kom för andra året i rad den så kallade reko-rapporten som undersöker arbetsvillkoren för utställande konstnärer vid olika konstinstitutioner i Sverige. I undersökningen koras också årets mest reko konstinstitution. Förra årets vinnare Göteborgs konsthall fick i år se sig förbispunnen av Museum Anna Nordlander (MAN).

”Är det sant? Det var väldigt roliga nyheter! Vi har jobbat hårt och det är roligt att få bekräftelse på att vi rör oss åt rätt håll”, kommenterade museichefen vid MAN Anders Jansson när han fick veta institutionens placering i rekoindexet.

I rapporten kan man läsa att cirka 15 procent av de undersökta konstinstitutionerna anses vara rekomärkta, alltså i huvudsak att de använder sig av skriftliga avtal, att de ersätter kostnader i samband med utställningsverksamheten och att de betalar utställnings- och medverkansersättning. Jämfört med den förra rapporten är resultatet relativt oförändrat.

Det betyder att resterande 85 procent, eller 53 konstinstitutioner, inte anses ha tillräckligt bra arbetsvillkor för att vara

reko. Bland de nio institutioner som är reko återfinns – förutom vinnaren – Bildmuseet, Västerås konsthall, Konsthallen – Bohusläns museum, Nationalmuseum, Konsthall C, Lilith Performance Studio, Göteborgs konsthall och Moderna museet.

Intressant i sammanhanget är att det inte finns något givet samband mellan institutionernas storlek och hur väl de klarar sig i Reko-rapporten. Tre små institutioner återfinns bland de nio, däribland två ideella föreningar. Det påvisar att de arbetsvillkor som erbjuds konstnärerna inte är en fråga om ekonomisk styrka utan lika mycket om vilja och prioriteringar. Samtidigt återfinns flera stora institutioner bland de som inte klarat sig så bra i undersökningen, exempelvis Malmö konsthall och Göteborgs konstmuseum, båda med en offentlig huvudman.

Särskilt ledsamt i undersökningen är att utställningsersättning (över eller enligt MU-avtalets miniminivå) inte betalades ut i mer än vart tredje undersökt fall, jämfört med 44 procent föregående år. Visserligen kan det i stor utsträckning förklaras med att Riksställningar under undersökningsperioden fått ett förändrat uppdrag som in-

nebär färre utställningar. Därmed påverkar en stor utställningsarrangör som betalat bra det sammanlagda resultatet.

Till hösten planerar KRO/KIF att fortsätta arbetet med att implementera MU-avtalet runtom i Sverige genom en tredje fas i MU-kampanjen. Arne Leeb, som har lett de två tidigare MU-kampanjerna, lämnade för en tid sedan in en ansökan om medel till Kulturrådet och Konstnärsnämnden. Beviljas den ansökan kommer en ny fas i MU-kampanjen att dra igång inom kort.

”Implementeringen av MU-avtalen genom fortsatt information och utbildning runtom i landet måste fortsätta, det visar inte minst Reko-undersökningen. Vi har nått långt, men är ännu inte i mål. Vi ser ett behov av att rutiner och instruktioner bland kulturtjänstemän och förtroendevalda i såväl budgetprocesser som i det löpande arbetet måste förbättras.”, kommenterar Leeb den nya ansökan och hur MU-kampanjen kan fortsätta.

Anders Gustavsson

REKO-LISTAN

- 1 (26) Museum Anna Nordlander
- 2 (32) Bildmuseet
- 3 (16) Västerås konstmuseum
- 4 (42) Konsthallen Bohusläns museum
- 4 (5) Nationalmuseum
- 6 (6) Konsthall C
- 7 (-) Lilith Performance Studio
- 8 (3) Moderna museet
- 9 (1) Göteborgs konsthall

- 10 (-) Verkligheten
- 11 (58) Bror Hjorths hus
- 12 (10) Haninge konsthall
- 13 (-) Sandvikens konsthall
- 14 (3) Riksställningar
- 15 (-) Oskarshamns konsthall
- 16 (37) Kulturhuset
- 17 (28) Gustavsbergs konsthall
- 17 (25) Uppsala konstmuseum
- 19 (20) Konsthallen Trollhättan
- 19 (19) Skövde konsthall
- 21 (17) Gävle konstcentrum
- 21 (-) Malmö konsthall
- 23 (-) Tomelilla konsthall
- 23 (18) Lunds konsthall
- 25 (59) Jakobsbergs konsthall
- 26 (-) Arbetets museum
- 27 (2) Exercishallen norr 1
- 27 (11) Bonniers konsthall
- 29 (38) Halmstads konsthall 1
- 30 (-) Färgfabriken
- 31 (23) Botkyrka konsthall
- 32 (-) Norrköpings konstmuseum
- 33 (46) Nässjö kulturhus
- 34 (29) Eskilstuna konstmuseum
- 35 (-) Karlskrona konsthall
- 36 (-) Konsthallen i Luna kulturhus
- 37 (24) Mjellby konstmuseum
- 38 (41) Konsthallen i Luleå
- 39 (8) Kulturhuset Ängeln
- 39 (45) Borås konstmuseum
- 41 (29) Växjö konsthall
- 42 (36) Dalsslättens konstmuseum
- 42 (49) Konsthallen/Hammagasinet
- 44 (-) Svenska institutet i Paris
- 45 (32) Kristinehamns konstmuseum
- 46 (14) Landskrona konsthall
- 47 (12) Tensta konsthall
- 48 (22) Dunkers kulturhus
- 49 (50) Norrtälje konsthall
- 50 (7) Örnsköldsviks museum & konsthall
- 51 (13) Passagen Linköpings konsthall
- 52 (38) Göteborgs konstmuseum
- 53 (-) Wip:sthlm
- 54 (-) Väsby konsthall
- 55 (51) Tyresö konsthall
- 56 (-) Falkenbergs museum
- 57 (56) Konstnärshuset
- 57 (34) Hasselblad center
- 59 (-) Alingsås konsthall
- 60 (40) Kalmar konstmuseum
- 61 (-) Malmö konstmuseum
- 62 (51) Edsvik konsthall

Marknad som tål att upprepas

Helgen den 21-22 maj ordnade Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare en konsthantverkarmarknad, Slussen Craft fair, utanför Stockholms stadsmuseum vid Södermalmstorg i Stockholm – bara ett stenkast från alla konsthantverksgallerier runtomkring Hornsgatspuckeln.

Sammanlagt ställde 26 konsthantverkare ut sina alster i de tjusiga tälten, förutom konsthantverkskooperativet Blås & Knåda som hade egen monter, inne på stadsmuseets innergård, den så kallade Ryssgården.

Invigningstalade gjorde Stockholms stads kulturborgarråd Madeleine Sjöstedt (FP). Förutom att Sjöstedt i egenskap av kulturborgarråd i Stockholms stad hade en given plats som invigningstalare var kommunen – jämte Stockholm Konst, Granen och Stockholms stadsmuseum – sponsor av marknaden. Sammanlagt fick KIF in 120.000 kronor i extern finansiering till marknaden, en verklig insats utförd av projektledaren Eva Skarbäck och KIF:s tidigare ordförande Camilla Skorup.

Den stora utmaningen med projektet var att finansieringen kom relativt sent. Den 3 mars visste man fortfarande inte om pengarna som skulle möjliggöra marknaden skulle komma in eller inte. Att man inte genomfört ett liknande projekt tidigare var också en utmaning, ”lite som att uppfinna hjulet på nytt” menar Eva.

Erfarenheter och lärdomar man tar med sig till nästa konsthantverkarmarknad, som man redan har börjat fundera på. Om det blir en ny Craft fair kommer den att äga rum nästa vår, det vill säga vid samma tidpunkt som i år. Däremot, menar Eva, är det oklart om man ska vara vid Slussen eller någon annanstans i Stockholm. Upplägget då är givetvis avhängigt hur man lyckas få finansiering.

Att återigen genomföra konceptet med en konsthantverkarmarknad är säkerligen något som de utställande konsthantverkarna ser fram emot, åtminstone att döma av alla de positiva reaktioner över såväl publik som arrangemang som inkom i samband med Slussen Craft fair.

Foto: Svante Lagerquist

En sak man redan nu vet att man ska arbeta mer med inför nästa Craft fair är publiciteten. Även om man var nöjd med antalet besökare vid marknaden, hade man hoppats på att synas mer i media. Det hade antagligen lockat än fler besökare och satt strålkastarljuset på konsthantverket.

Anders Gustavsson

Fotnot: Slussen Craft fair är en del av KIF:s femtioårsjubileum.

LEDARE KIF

JOHAN WINGESTAD

Fotograf: Miki Anagninus
Halsband: Sara Borggård

Konsthantverket - en del av det immateriella kulturarvet

TAGGORD SOFI, Nytt och gammalt konsthantverk, Lärlingar, Immateriellt kulturarv

Den 26 januari 2011 ratificerade Sverige, som 134:e land, Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet. Det innebär att regeringen tar på sig ett ansvar för att säkerställa återväxten inom det traditionella konsthantverket i Sverige – än så länge en av de mest livskraftigaste förgreningarna av det immateriella och på samma gång materiella kulturarvet i Sverige. Det var inte en dag för sent.

Mycket behöver göras om konsthantverkaren ska kunna finnas kvar som en hantverkets spjutspets även i framtiden.

Vi inte bara bör utan måste lämna plats åt den traderade kunskapsöverföringen för att få med oss både konsten och kulturarvet in i framtiden. Den del av konsthantverket som jag syftar på i denna text är det traditionella, med rötterna förankrade i en tradition av formgivning och teknisk framställning. Givetvis rymms också nya konstnärliga idéer inom dessa konsthantverkarens praktiker även om deras arbete väsentligt skiljer sig mot de konsthantverkare som främst arbetar mot gallerier, museer och konsthallar.

Allt som oftast har det så kallade nya konsthantverket ställts mot det så kallade gamla. En polarisering som idag förlorat all spänning när modernismens sista spöken jagats på flykten. Det är fullt möjligt att förespråka det utpräglat samtida och tidstypiska samtidigt som man värnar det traditionella och bevarande. Dessutom korsbefruktar de varandra. Det är inte ovanligt att jag själv och mina kollegor både konsulterar och lägger ut arbetsmoment på andra konsthantverkare som kortfattat är skickligare än vad vi själva är inom specifika tekniker. Vi har alla olika styrkor och det är en styrka att konsthantverket än så länge rymmer en sådan påtaglig bredd bland utövarna.

Ett stort och viktigt steg i rätt riktning är den nya utbildningssatsningen på lärlings-

platser inom smala hantverk som kom 2008. Det innebär att det nu finns en ny utbildningsväg för konsthantverkarna. För närvarande finns totalt 120 lärlingsplatser från norr till söder i landet. Av dessa återfinns visserligen enbart ett mindre antal inom konsthantverket men de är nog så viktiga. Huvudman för utbildningarna är Hantverksrådet i Leksand och samordnare är Stiftelsen Hantverk och Utbildning. Skolan har inga egna verkstäder. Det förekommer inga klassrumslektioner. All undervisningstid är förlagd ute i verkstäderna.

Den 11 maj i år höll den brittiska organisationen the Heritage Crafts Association (ungefärlig svensk översättning: Kulturarvshantverkets förening) ett forum på temat Skills. Organisationen arbetar för att möjliggöra en återväxt av utövare inom det traditionella konsthantverket i Storbritannien. Temat handlade om hur återväxten inom de olika konsthantverkspraktikerna ska säkerställas för morgondagens samhälle. Alla parter, utövarna, yrkesorganisationerna och politikerna samlades för att diskutera tre grundläggande frågeställningar. Hur fungerar konsthantverkets praktiska utbildningar? Vad är problemet med de nuvarande praktiska utbildningarna? Vad behöver göras för att lyfta dessa?

Skills-forumet gav flera svar på frågeställningarna, varav det avgörande budskapet som alla deltagare kunde ställa sig bakom var "att finansieringen behöver styras om från byråkratiska utbildningsorganisationer tillbaka till konsthantverkarna, konsthantverksgillena och medlemsorganisationerna och bort från klassrummens formalitet till den praktiska verkstaden". Det är en slutsats som jag själv delar. Föreläsningar, seminarier och workshops i all ära men de kan inte ersätta den traditionella utbildningsformen där en mästare överför sin kunskap till sin lärling.

Institutet för Språk och Folkminnen (SOFI) har fått ett treårigt uppdrag av regering-

en att ta fram ett konkret förslag om hur Sverige ska arbeta utifrån konventionen. Min förhoppning är att SOFI i detta arbete slår vakt om konsthantverket. En förebild skulle kunna vara Senter for Immateriell Kultur (SIKA) som omfattar Norsk Hantverksutveckling (NHU), som arbetar på uppdrag av norska kultur- och kyrkodepartementet samt kunskapsdepartementet. De har sedan 2003 arbetat med konventionen. Framförallt tycker jag det är lovande hur SIKA uppmärksammar att vi behöver utveckla hantverket för att kunna skydda det. Det handlar inte om att etablera en museal verksamhet utan istället hur hantverket fortsatt kan berika vår kultur och konsten – ett arbete som kräver ett särskilt stöd i form av riktade insatser från staten.

2005 satsades drygt 1,5 miljarder av offentliga medel på att bevara och tillgängliggöra det svenska kulturarvet. I det sammanhanget är de nya utbildningsplatserna en försvinnande liten kostnad. Samtidigt borde en ny stipendieordning riktad mot lärlingar inom de mest utsatta yrkena införas. Bland KIF:s medlemskår finns ovärderliga kunskaper som inte bör förpassas till historien. Forskare, arkivarier och konsulenter av olika slag är viktiga men det måste finnas någon slags proportionalitet i hur medlen fördelas. Och framförallt: Jag skulle vilja påstå att det inte främst är akademiker som sitter inne på förmågan att levandegöra, tillgängliggöra, förvalta och föra vidare hantverket som en del av vårt kulturarv. Nej, det kan bara vi med skit under naglarna göra.

Johan Wingestad
Ordförande KIF

Enighet om att reglerna för kulturstiftelser måste reformeras

Efter KRO/KIF:s panelsamtal under Almedalsveckan, onsdagen den 6 juli, kan en blocköverskridande enighet konstateras gällande att skattereglerna för Sveriges stiftelser måste förnyas så att även donationer till kulturella ändamål blir skattebefriade.

Med över 1450 arrangemang och fler än 14000 deltagare var årets politikervecka i Visby den största hittills – mängder av engagerade möten, debatter, seminarier, påverkansarbete och mingel. Sålunda en ypperlig arena för att uppmärksamma villkoren för Sveriges konstnärer och konsthantverkare. För tredje året i rad var KRO/KIF i Almedalen, denna gång i samarbete med projektet Destinatär: Kultur för att lyfta frågan om utökad skattefrihet för stiftelser som vill donera pengar till kultur, med utgångspunkt i SOU 2009:65 (se tidigare nummer av Konstnären nr 01 & 02/2011 för mer information om utredningen).

Platsen för årets panelsamtal var Gocart Gallery, som passande nog visade Anna Odells utställning "Okänd kvinna" i anslutning till Almedalsveckan. De inbjudna deltagarna var skattejuristen Brita Löw-

Foto: Camilla Agdler

gren Lewin och riksdagsledamöterna Carl B Hamilton (FP), Ann Marie Brodén (M) och Jonas Gunnarsson (S).

Under vår moderator Anders Gustavssons (politisk sakkunnig KRO/KIF) skickliga översyn visade det sig att panelen i stort sett var överrens. Samtliga var eniga om att nuvarande skattelättnader för stiftelserna behöver vidgas för att öppna upp för en breddad kulturfinansiering.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg – denna samsyn till trots – att det nu har gått mer än två år sedan förslaget presenterades. Som skattejuristen och en av utredningens experter Brita Löfgren Lewin snabbt påpekade under panelsamtalet är det viktigt att se till att utredningen inte passerar sitt bäst före datum. Det gäller att agera

innan förslaget blir inaktuellt. Så varför denna avvaktande politiska inställning, kan man undra.

Folkpartisten Carl B Hamilton från riksdagens finansutskott gav dock ett positivt klagörande. Efter att ha hört sig för på bland annat finansdepartementet trodde han att en ändring kan komma till stånd under mandatperioden, förhoppningsvis redan 2013.

Även om frågan kan tyckas ha varit styvmoderligt behandlad i riksdagen, märks ett allt större engagemang inom områden med inriktning mot filantropi utanför Riksdagshusets väggar. Ett intresse som tydligt visades i Almedalens officiella program och som med säkerhet kommer att få genomslag även i lagstiftningen framöver. På så sätt ligger reformförslaget helt rätt i tid.

Emma Nilsson

Projektledare Destinatär: Kultur

Agenda Bild & Form 2016

Konstsvrige upplevs ofta som relativt litet. De flesta konstnärer har allt sedan studietiden på Konsthögskolan, Konstfack eller HDK god koll på varandra. Inom konsthalls- och museikretsar får man genom återkommande konferenser god kännedom om sina kolleger.

Kulturpolitikerna känner många gånger varandra sedan gammalt.

Men hur ser kommunikationen ut mellan nätverken? Förs diskussioner om konstbranschens utmaningar mellan de skapande, utställande och beslutande grupperna?

Både ja och nej kom KRO/KIF fram till när man i början av året började fundera på hur de olika nätverken kommunicerar. Visst förs det samtal runt om i Sverige, men sällan sker de i någon systematiserad form där företrädare från samtliga läger deltar. Därav föddes tanken om branschdagar på KRO/KIF i våras, helt enkelt att man under några dagar ska samla representanter från alla nätverk för gemensamma diskussioner och debatter.

Sedan dess har KIF:s ordförande Johan

Wingestad arbetat som projektledare för Agenda Bild & Form 2016 som har ambitionen att samla såväl konstnärer, gallerier, utbildningsinstitutioner, politiker, konstnärorganisationer som byråkrater under gemensamt tak för att diskutera branschens problem och framtid. Hur man gemensamt ska kunna förbättra villkoren för konsten.

Snart blir idén till verklighet. Den 17-18 oktober kommer KRO/KIF tillsammans med Tillväxtverket att bjuda in till seminarier och debatt på Moderna museet i Stockholm. Under de fyra kategorierna forskning och utbildning, utställning, gränssnittet och offentlig konst ska konstbranschens olika problemställningar ventileras. Förhoppningen är att när man väl formulerat vad som är de gemensamma problemen kan man också komma fram till gemensamma strategier kring hur det som är snett idag ska kunna förändras.

Flera spännande och intressanta talare är redan i skrivande stund klara för programmet. Moderna museets chef Daniel Birnbaum, KRO:s ordförande Karin Willén och utställningsproducenten vid Riksställ-

ningar Johan Pousette, är bara några namn som kommer att ge sina åsikter kring branschens utmaningar.

För KRO/KIF:s del är det givetvis särskilt viktigt att samtidigt som man betonar att det krävs samling för att konstens ställning ska bli starkare framföra konstnärernas villkor i samtalen om framtidens konstbransch, både gentemot offentliga som privata uppdragsgivare.

Inför framtiden är förhoppningen att Agenda Bild & Form 2016 ska vara en återkommande konferens som samlar aktörerna i branschen.

Är du intresserad av att delta ska du ha anmält dig före den 10 oktober, på hemsidan www.agenda2016.se kan du läsa mer om arrangemanget.

Anders Gustavsson

KONSTNÄRER TYCKER TILL

Under våren genomförde KRO/KIF sin återkommande medlemsenkät. I årets upplaga ställdes några konstpolitiska frågor. De flesta av dessa låg till grund för den debattartikel KRO/KIF hade inne i Svenska Dagbladet den 3 augusti.

Lite över 1500 bildkonstnärer och konsthantverkare svarade på de konstpolitiska frågorna. 68,24 procent tyckte att donationer till kulturella ändamål ska göras avdragsgilla, 70,2 procent tyckte att ett avdrag liknande Rot-avdraget ska införas för konstnärliga tjänster, 65,83 procent tyckte att avdragsrätten även ska gälla konst och 58,71 procent tyckte att en enhetlig kultur moms om 6 procent ska införas. I samtliga frågor var ca 3-7 procent negativa medan övriga inte hade någon uppfattning.

LÄS REMISSER!

KRO/KIF skriver löpande remisser till olika landsting/regionförbund angående de kulturplaner som ska klubbas under hösten runtom i Sverige. Vill du läsa remisserna kan du göra det på KRO/KIF:s hemsida www.kro.se. Remisserna hittar du under fliken "politiskt arbete".

KRO/KIF I MEDIA

Du har väl inte missat KRO/KIF:s senaste utspel i media? Har du gjort det kan du gå in på www.kro.se under fliken "nyheter" där du finner länkar till våra debattartiklar eller då vi medverkat i tv, dagstidningar och tidskrifter. På KRO/KIF:s facebook-sida får du också löpande information om våra utspel.

BLI MEDLEM

Allt du behöver göra är att gå in på www.kro.se/blimedlem och fylla i dina uppgifter. Som medlem i KRO och KIF stöttar du det politiska arbetet med syfte att stärka konstnärernas sociala och ekonomiska villkor. Förutom detta har du en rad förmåner, exempelvis juridisk rådgivning, en av marknadens bästa försäkringar, rabatt på konstnärsmaterial och teknisk utrustning, gratis inträde på en rad museer och konsthallar i Sverige och världen, avtalsmallar, gästbostad i Stockholm, Carina Ari-ateljén i Paris, med mera.

Medlemsavgift

Vuxen 160 kr/månaden (avdragsgill)

Student 325 kr/år

Nyutexaminerad eller reducerad avgift 80 kr/månad (gäller under två år efter examen, vid sjukdom eller tillfälligt studieuppehåll)

Samborabatt 300 kr/år för en av sammanboende medlemmar.

Snart drar vi igång!

I skrivandets stund, i slutet av augusti, har Kulturlyftet precis kommit igång efter att Europeiska Socialfonden meddelade att de ger hela nio miljoner kronor i stöd till projektet. Hurra!

Projektledningen håller just nu på att planera, följa upp och strukturera för att skapa verkliga förutsättningar för ett genomförande. De första kurserna kommer att komma igång under november i år, om allt går enligt planerna. Det är mycket som ska falla på plats. Det känns både viktigt och angeläget att Kulturlyftet kan ge tillbaka och fylla de behov av kompetensutveckling som medlemmarna själva har identifierat som angelägna.

Jag, Sophie Holgersson, och Therese Henryson är de som utgör projektledningen. Själv har jag erfarenhet och kunskap av att leda projekt inom folkbildning och konceptutveckling. Therese har efter sin examen i informationsteknik, språk och affärssystem arbetat med undervisning

såväl i privat som offentlig sektor. Hon brinner lika mycket för informationsteknik som för undervisning och hennes roll i detta projekt täcker dessa områden, förutom litet information och kommunikation med kursdeltagarna.

Det som nu ligger i pipeline är att åter knyta an till de personer, institutioner, företag och organisationer som varit involverade i förstudien. Innan denna ansökan beviljades gjordes en omfattande förstudie av projektägarna KRO och KIF i samarbete med Svenska Fotografers förbund, Konstnärscentrum Öst samt Svenska Tecknare. Och inte att förglömma, de nästan femhundra medlemmar som varit med i alla de enkätundersökningar och workshops som ledde fram till projektet.

Projektet befinner sig i en mobiliseringsfas på väg mot en genomförandefas. Några av de sex tematiska utbildningarna (media och kommunikation, utställningar och försäljning, projekt- och processledning,

offentlig gestaltning och stads- och samhällsplanering, konstnärligt arbete och entreprenörskap, pedagogik och undervisning) kommer att starta under november månad. Då Kulturlyftet ännu står på startbanan på väg att taxa ber kaptenen att få återkomma med mer information om resmålet när vi är i luften!

Men, vi kan redan nu meddela att Kulturlyftet snart kommer att bjuda in till frukostseminarier med både rykande färskt kaffe, te och inspirerande möten.

Sophie Holgersson
Projektledare Kunskapslyftet

snabba till Sophie Holgersson

Alldeles nyligen anställdes Sophie Holgersson på KRO/KIF som projektledare för Kulturlyftet som precis har dragit igång. Nedan presenterar sig Sophie lite närmre för medlemmarna i KRO/KIF.

- » Du har precis blivit anställd som projektledare, berätta lite mer om dig själv.
- » Hm, det är nästa alltid lika svårt att svara på den frågan. Jag väljer att med fem ord beskriva mig själv: Associerande, öppen, lösningsfokuserad, osentimental och drivande.
- » Då den här intervjun trycks har du arbetat på KRO/KIF i drygt två månader, vad gjorde du innan?
- » Jag har mina främsta arbetslivserfarenheter från folkbildningen som handledare, utbildare, verksamhetsutvecklare och projektledare. Folkbildning är något jag är

djupt imponerad av och verkligen respekterar. Men jag kan även skriva in en konstnärlig utbildning i min levnadsbeskrivning, vilket är något som jag har haft stor nytta och glädje av.

- » Kulturlyftet är en satsning på hela nio miljoner kronor, vad blir den största utmaningen med att driva ett så pass stort projekt?
- » Matchningen! Och jag tänker då på att Kulturlyftet omfattar flera olika organisationer där varje enskild medlem har specifika kompetenser och behov. Fokus är att få allt och alla på rätt plats, på rätt sätt, i rätt omfattning och vid rätt tillfälle! Det ska vara och är verkligen en utmaning...
- » Många konstnärer ute i landet har undrat om en satsning som Kulturlyftet i framtiden kan arrangeras på andra platser än i Stockholm, vad är dina tankar kring det?
- » Kulturlyftet innebär att det finns utrymme att utforska och undersöka vilka processer

som genererar goda resultat och erfarenheter kring kompetensutveckling för konstnärer. Och med dessa som pant hoppas jag att alla konstnärer som har behov av Kulturlyftets erfarenheter och möjligheter ska få ta del av dem, vilket är vår förhoppning. Projektet utvecklas och syftet är att det till slut ska få komma alla till del. Som vanligt spelar tid och pengar en avgörande roll.

- » Till sist, när du inte är projektledare för Kulturlyftet, vad gör du då?
- » Så fort arbetsdagen är slut åker jag hem till min häst Leo och byter både miljö och skepnad. Väldigt livsuppehållande! Jag skriver också, mest för eget bruk men ibland kommer det även andra till del. Jag har över årens lopp närt en, för mig, alldeles underbar sysselsättning när tillfälle har givits, nämligen att bara drälla omkring. Det är jag väldigt bra på!

Anders Gustavsson

Allt mindre fria medel till bildkonsten

Under senvåren och försommaren har debatten om Stockholms stads stöd till det fria kulturlivet varit föremål för intensiv debatt. Orsaken till diskussionen var att staden planerar att göra om kulturstödet. KRO/KIF har i samband med detta varit en aktiv part i diskussionerna med staden. Nu har det beslutats att förändringsarbetet skjuts på framtiden och att förslaget ska gå ut på remiss till kulturorganisationerna innan kultur nämnden fattar ett slutgiltigt beslut. En framgång för det fria kulturlivet.

I samband med att diskussionerna gick höga satte sig KRO/KIF ned och analyserade hur kulturstödet har fördelats de senaste fem åren uppdelat per konstområde, en genomgång som både gav positiva och negativa besked.

Positiva därför att det visade sig att stadens stöd till det fria kulturlivet – tvärtom vad många trott – ökat sett på en femårsperiod. 2006 uppgick kulturstöden till cirka 80 miljoner kronor, 2010 var samma siffra cirka 102 miljoner kronor. En ökning med omkring 25 procent. Då var visserli-

gen ca 10 miljoner kronor av den summan pengar som flyttats runt inom kommunens budget, framförallt att Nobelmuseets anslag överförts till de ”fria pengarna”.

Men negativa därför att bildkonstens andel av kulturstöden minskat både i absoluta och relativa tal. 2006 gick cirka 17,5 procent av anslagen till bildkonsten, medan samma siffra för 2009 var 13 procent (räknar man bort Nobelmuseet blir samma siffra 15,3 procent). I absoluta tal betyder det att bildkonsten sedan 2006 har fått cirka en halv miljon kronor i minskade anslag, eller en sänkning med 3,5 procent.

Sätter man nedgången i relation till de andra konstarterna är bildkonsten den enda konstart som idag har mindre anslag räknat i kronor och ören jämfört med 2006. Såväl teater, dans, musikdramatik, musik, litteratur som film hade under 2010 mer i anslag jämfört med 2006.

Framförallt är det minskat ateljéstöd och att Skulpturens hus gick i konkurs som förklarar de minskade anslagen till bildkonsten. Men anmärkningsvärt i sammanhanget är att de minskade anslagen har inneburit att bildkonsten överlag fått min-

dre pengar från det fria kulturstödet, man har helt enkelt flyttat pengarna till andra kulturområden. För 2011 finns inga siffror klara än men för bildens del torde de minskade anslagen till Konstnärernas Kollektivverkstad innebära att bildkonsten får än mindre pengar.

Även om statistiken på det sättet är en dyster läsning för bildkonstens del torde det samtidigt vara ett bra underlag för en fortsatt diskussion med Stockholms stad för hur ett framtida kulturstöd ska kunna utformas så att bildkonsten kan få ökade anslag i framtiden. I en sådan diskussion kommer KRO/KIF även lyfta att staden måste tillämpa MU-avtalet fullt ut. För man hoppas innerligen att det inte varit en medveten strategi från Stockholms stad att minska anslagen till just bildkonsten.

Anders Gustavsson

KRO och KIF hälsar våra nya medlemmar välkomna!

Alexander Wireen
Alexei Svetlov
Anders Ek
Ann-Kristin Källström
Anna Lindgren
Birgitta Nordström Wiklund
Carl Fredrik Holtermann
Emma Löfström
Florence Hermansson
Folke Hammarsten
Helena Hildur W
Jannike Brantås
Jelena Kimsdotter Kuzmina
Jens Strandberg
Jörgen Martinsson

Kaipa Gunilla Ericsson
Kent Karlsson
Kim Yunha
Klara Edstrand
Linda Arvidsson
Lisbeth Olsson
Madeleine Hatz
Maria Svenman
Martin Christensen
Matilda Olsson
Pontus Raud
Signe Marie P:sen
Thomas Rydén
Yasin Aziz Ali

Redaktör KRO & KIF
Anders Gustavsson

Grafisk Form KRO & KIF
Markus Nanck

**SNART ÄR DET DAX ATT LÄMNA IN
TILL SKARABORGSSALONGEN 2011!**

FÖDD, BOSATT ELLER VERKSAM I SKARABORG?

**DÅ KAN DU LÄMNA IN TILL VÅR STORA JURYBEDÖMDA SALONG.
INLÄMNING: FRE 28 OKT KL 16-19 OCH LÖR 29 OKT KL 12-16 I**

SKÖVDE KULTURHUS

**MER INFORMATION & ANSÖKNINGSBLANKETT
WWW.SKOVDE.SE/SALONG2011**

SKARABORGSSALONGEN 2011
18 NOV 2011 - 5 FEB 2012
KONSTHALLEN & KONSTMUSEET,
SKÖVDE KULTURHUS &
S:TA HELENA KYRKA, SKÖVDE

SIRI DERKERT

**30.10-12.2 2012
Skissernas museum**

www.skissernasmuseum.se

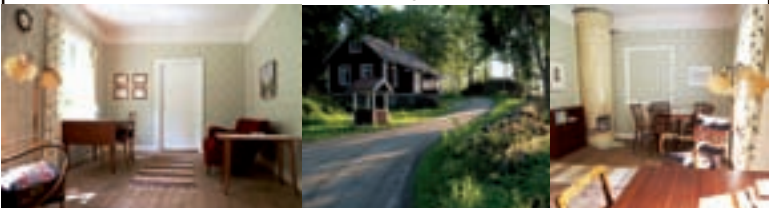
Siri Derkert, skiss till Östermalmstorg tunnelbanestation, 1962-65, Skissernas museum

Vistelsestipendium SOMMAREN 2012

Alltidhults skola, Olofströms kommun, Blekinge

Stipendiet vänder sig till alla som är verksamma inom olika konstnärliga områden, såsom litteratur, musik, bildkonst, film, teater, dans med mera. Utövare som arbetar i Harry Martinsons eller Sven Edvin Saljes anda får företräde.

Senaste ansökningsdag: 31 januari 2012

Ansök med en personlig presentation i skrift samt önskemål om tidpunkt för vistelsen. Plats kan ordnas med kortare varsel om lärarbostaden är ledig.

Skicka ansökan till:

Olofströms kommun, Kultur och Fritid
Elisabeth Jonsson, Box 301, 293 24 Olofström
E-post: elisabeth.jonsson@olofstrom.se
Telefon: 0454 - 936 04

Mer information: www.olofstrom.se

Olofströms kommun
www.olofstrom.se

**Varje droppe färg
i avloppet är en
droppe för mycket**

www.kappala.se Foto: Eva Allén och Stenholm

Kadmium är en giftig tungmetall som finns i vissa konstnärsfärger (olja-, akvarell- och akrylfärg).

Du kan bidra till en bättre miljö genom att välja att måla med kadmiumfria färger och ta hand om dina färgrester på rätt sätt.

Mer information om hur du målar miljöanpassat finns på www.kappala.se

KÄPPALA

För renare sjöar och skärgård

Att möta dagens problem

»BUS syfte är att konstnären ska få ersättning när konstverk används och att konstnären ska kunna behålla kontrollen över hur verken används.«

BUS styrelse har sedan en tid diskuterat var organisationen befinner sig i den minst sagt turbulenta tid som varit inom upphovsrätten. Digitaliseringen och den därpå oändliga möjligheten till användning av konstverk av olika slag på det sätt som användaren vill, ställer krav på att BUS anpassar sin verksamhet. BUS syfte är att konstnären ska få ersättning när konstverk används och att konstnären ska kunna behålla kontrollen över hur verken används. Det kan bara genomföras i samverkan med dem som vill använda konstverk och genom att underlätta så att det kan ske lagligt.

Vi vet alla vad som hände när de stora skivbolagen försökte förhindra spridningen av musik genom digitala tjänster. De illegala tjänsterna kunde stoppas först efter flera års juridiska tvister och då var striden i praktiken redan förlorad, piraterna hade de facto besekrat bolagen och det var först när dessa kom att omfamna de digitala tjänsterna, främst genom Spotify, som de själva är delägare i, som de åter fick kontroll över musikspridningen. Men den illegala verksamheten är fortfarande omfattande.

En grundläggande del av BUS verksamhet är att för våra medlemmars räkning lämna tillstånd till användning när deras verk används. Vi tar in ersättning enligt en allmänt accepterad prislista och pengarna sänds till berörd upphovsman. Genom breda avtal med dem som använder konstverk ofta, har marknaden för bildanvändningen kunnat regleras, även om det fortfarande finns de som saknar avtal trots att konstverk används.

Denna del av verksamheten har fungerat som ett kraftfullt stöd för de konstnärer vars verk har använts. BUS verksamhet ska vara rationell och kostnadseffektiv och den ska inte gå in på de områden konstnären bör hantera själv. Tidigare har denna avgränsning varit enkel men i och med digitaliseringen har beteenden som tidigare var ganska exklusiva blivit mer allmänna. Jag tänker främst på de situationer där någon vill använda en bild av en konstnär och på något sätt modifiera denna. Den typen av ärenden har alltid förekommit, men den digitala tekniken möjliggör det på ett helt nytt sätt och det kommer krav på att det ska tillåtas. Förekomsten kallas för user-generated works och det har hittills varit mest känt inom musiken där sampling blivit ett begrepp som täcker både att man tar delar av andras verk och omfattande bearbetning av någon annans verk.

BUS kommer aldrig att vara i en sådan position att vi kan lämna tillstånd

för en bearbetning av ett konstverk, ett sådant beslut måste alltid fattas av den berörda konstnären själv. Men BUS skulle kunna fungera som ett nav i detta, en central punkt till vilken den som vill göra bearbetningen vänder sig och begär tillstånd. BUS skickar förfrågan vidare till berörd upphovsman som ger oss instruktioner om hur man ska förfara med den aktuella frågan.

BUS styrelse diskuterar till exempel om en sådan verksamhet kunde utvecklas som en on-line verksamhet till vilken konstnären ansluter sina konstverk som till exempel finns på den egna hemsidan. Genom en digital »BUS-knapp« skulle den som är inne på hemsidan kunna bli omdirigerad till BUS med sin förfrågning. En sådan tjänst skulle också kunna utvecklas så att användare får tillgång till bilden för publicering (utan bearbetning). I samtliga fall skulle BUS sköta kommunikationen med användaren och konstnären skulle kunna ge enkla anvisningar till exempel om man vill ha betalt för bildanvändningen eller inte.

Det här är ett exempel på de framåtsyftande diskussioner BUS styrelse bedrivit de senaste åren som handlar om att få BUS att gå i takt med sin tid och utveckla verksamheten för att alltid vara relevant för dem som vill använda konsten. När BUS är relevant för dem som använder konsten är vi också relevanta för konstnärerna.

AUGUSTI 2011
MATS LINDBERG
VD

BUS på Facebook

Du vet väl att BUS har en sida på Facebook? Genom att »gilla« sidan får du löpande information och inbjudningar till evenemang och liknande. Skriv in länken www.facebook.com/pages/BUS-Bildkonst-Upphovsratt-i-Sverige/135799796483881 i din webbläsare

och klicka på »Gilla«.

För att få tillgång till BUS FB-sida måste du vara medlem på Facebook. Instruktioner hur man gör hittar du på www.facebook.se.

Förslag om Orphan Works-direktiv

EU-kommissionen presenterade i maj ett förslag till ett direktiv om de verk som går under samlingsnamnet Orphan Works. Begreppet definieras som upphovsrättsligt skyddade verk där upphovsmannen inte är känd eller inte kan lokaliseras. Problemet med dessa verk är alltså att man inte vet vart man ska vända sig och hur man ska kunna få tillstånd till användning. Problemet har två ytterligheter. Den ena är den situation när någon till exempel vill använda tre vykort i en bok om hembygden och där vykortet är fotografier från 1960-talet och uppenbarligen skyddade enligt upphovsrättslagen men där det inte finns namn på varken fotograf eller vykortsförlag. Den andra ytterligheten är när en tidning vill digitalisera hela sitt arkiv från 1880 fram till 1990 (då man började med digitala leveranser till tryckeriet). I detta fall kan det röra sig om många miljoner tidningssidor med flera olika skyddade verk på varje tidningssida.

I båda dessa fall behöver den som vill använda verken tillstånd. Det senare fallet, massdigitaliseringen, har diskuterats under flera år mot bakgrund av det stora EU-projektet Europeana, vars mål är att medlemsstaterna ska digitalisera sina kulturskatter och genom länksamlingen Europeana göra dessa tillgängliga för alla medborgare i EU.

EU-kommissionen har ansett att projektet Europeana kräver att EU kommer med någon form av reglering gällande det gränsöverskridande tillgängliggörandet av verk som sker när verk läggs ut på internet. Det har också kommit krav från vissa medlemsstater på att EU ska ta fram regler som underlättar digitaliseringen av kulturskatterna, eftersom man anser att det tidigare direktivet om internet och upphovsrätt – det så kallade information society direktivet

(infosoc-direktivet) – hindrar medlemsstaterna från att genomföra nationell lagstiftning.

I de skandinaviska länderna är dock uppfattningen att man kan lagstifta utan att det behövs en särskild reglering från EU, eftersom man kan använda sig av avtalslicensmodellen. Avtalslicensen ses inom EU-rätten som ett sätt att förvalta upphovsrättigheter, vilket innebär att det är ett sätt att reglera hur en fri marknad avtalar om villkoren för att använda verk. Motsatsen skulle vara att genomföra en begränsning i upphovsmannens rätt i utbyte mot en skälig ersättning. En begränsning av rättigheterna kräver förändring av infosoc-direktivet, med avtalslicenser är det inte nödvändigt.

Efter ungefär tre års diskussioner inom EU och med olika intressenter kom så direktivförslaget. Det möttes, mildt uttryckt, av ett massivt missnöje. Ingen av de berörda parterna var nöjda. Kritik kom från bibliotek, tv-bolag, arkiv, upphovsmän och andra. De enda som verkade vara någorlunda nöjda var de europeiska lobbyorganisationerna för olika utgivarintressen.

Kritiken bottnade i att EU-kommissionens förslag endast möjliggör hantering av Orphan Works enligt modellen »ett verk i taget«. Den lösningen skulle alltså fungera i fallet med tre bilder till en bok om hembygden. Men den går inte att tillämpa om man har till uppgift att digitalisera ett tidningsarkiv med 20 miljoner tidningssidor eller alla böcker på Kungliga biblioteket. När det gäller massdigitalisering är det fråga om mer eller mindre industriella metoder och därför måste rättighetsfrågorna hanteras på ett rationellt och övergripande sätt.

EU-kommissionen har lyssnat på de kommersiella krafterna som är oroliga för att digitaliseringen av Europas kulturskatter ska inverka

menligt på deras framtida affärer. Det handlar framför allt om europeiska bokförläggare som vill spela en roll på en framtida e-bokmarknad och som tror att biblioteken kan komma att konkurrera ut förlagen i detta avseende. Oron är obefogad och bottnar i dålig insikt, massdigitaliseringen kan hanteras i samverkan mellan parterna till ömsesidigt gagn för alla. Det är en sådan modell vi är beredda att utveckla i Sverige (och Skandinavien). Tyvärr kan EU-kommissionens direktiv, om det inte förändras eller faller helt, komma att lägga hinder för en sådan positiv utveckling. Men debatten har precis börjat och först om något år vet vi säkert hur det hela faller ut.

MATS LINDBERG

IR-ansökan digitaliseras

Ansökan till IR, individuell reprografiersättning, ska vara inlämnad senast den 15 november. Reglerna är desamma som tidigare men en ny administrativ ordning införs i år, nämligen att alla ansökningar ska göras via webben.

Syftet med detta är att göra ansökningsförfarandet bättre och billigare. Som sökande kommer man lättare att hitta sina uppgifter, man kan fylla på uppgifter successivt under året och kan granska vad man gjort tidigare. För BUS blir

det billigare genom att vi inte behöver skriva in de data som lämnas utan de kan importeras till databasen automatiskt. En tredje vinst är att vi får en bättre databas över hur bilder publiceras i böcker, tidningar och tidskrifter. Det byggs upp en kunskap som vi kan ha nytta av i andra sammanhang.

Vi räknar med att webben kommer att vara uppbyggd och igång för sökande senast i mitten av oktober. När vi öppnar webben för sökande

kommer ett särskilt meddelande att sändas till de som sökt IR tidigare. Nya sökande dirigeras automatiskt till platsen.

Du som inte har tillgång till internet kan beställa blanketter direkt från BUS.

MATS LINDBERG

Din bild på BUS hemsida?

Vill du att din bild publiceras på BUS hemsida eller i någon av de trycksaker som BUS då och då producerar?

E-posta en bild på ett av dina konstverk till bus@bus.se.

- Du måste vara medlem i BUS
- Bilden ska vara i jpg-format och får inte överstiga 2 MB i storlek.
- Döp bilden till ditt namn, till exempel Kalle_Larsson.jpg
- Döp e-brevet till Bild till BUS bildarkiv. Ange i e-brevet, ditt namn och verkets eventuella namn. Om du vill får du också ange vilken teknik verket är gjort i.
- Tänk på att om du vill att bilden ska kunna tryckas så måste upplösningen vara minst 300 dpi. För webbpublicering räcker 72 dpi.

Vi har ingen möjlighet att använda alla konstverk som vi får in, men vi byter regelbundet ut bilderna på vår hemsida så chansen att ditt konstverk visas kvarstår även om den inte används omedelbart.

Alla konstnärer som får sina konstverk publicerade får ersättning för återgivningen.

Privatkopierings- ersättningen måste utvecklas

Privatkopieringsersättning, populärt kallat PKE, är en lagstadgad ordning som kompenserar upphovsmän och artister för den kopiering av skyddade verk som sker av privatpersoner för deras eget bruk.

Det handlar om våra vardagliga beteenden till exempel att vi spelar in en film eller något program från TV eller kopierar musik från en kompis musikbibliotek. Själv har jag bortåt hundra filmer i min inspelningsbara digitalbox och lyssnar på massor av radioprogram via min mp3-spelare i telefonen. Genom den generösa regeln som ger möjlighet till kopiering för eget bruk har jag ett filmbibliotek som tidigare motsvarade ett antal hyllmeter av köpta dvd boxar.

Mitt beteende innebär givetvis att jag köper och hyr färre titlar än tidigare och det märks också på hyrmarknaden som har gått ned kraftigt. Det innebär i sin tur lägre inkomster för de som genom sitt arbete sett till att filmerna (eller musiken, pjäsen, talboken) finns. Privatkopieringsersättning finns för att i någon mån ersätta dessa skådespelare, dramatiker, författare, scenografer, filmare och andra som bidrar till att kulturen skapas och kan nyttjas av allmänheten.

De som har nytta av privatkopieringen är, förutom vi som spelar in, de som tillverkar och säljer de produkter som används till privatkopieringen. Det är de stora hemteknikföretagen och datortillverkarna som tillverkar hårddiskar, usb-minnen, cd-skivor, dvd-skivor, mobiltelefoner och andra produkter som kan lagra digital media. Tyvärr är dessa producenter negativa till ersättningen och motarbetar den kategoriskt. Man försöker riva upp de bestämmelser som antagits av EU i och med direktivet om upphovsrätten i informationssamhället (infosocdirektivet) och man arbetar nationellt i alla medlemsstater, även i Sverige, för att ersättningsordningen ska bort. Rätten att privatkopiera vill man förstås ha kvar, men resultatet utan PKE skulle bli att upphovsmän och artister förväntas leverera sina produkter till en marknad där en stor del skulle konsumeras gratis genom privatkopiering. Det skulle sluta som för filmuthyrningsbranschen; de flesta skulle få lägga ned sin verksamhet, och endast ett fåtal skulle kunna överleva som kulturskapare. Därmed skulle också utbudet och konsumentnyttan minska i det längre perspektivet.

Det finns fler skäl till varför teknikföretagen är negativa, men huvudskälet är att en ersättning av detta slag påverkar deras marginaler. I den konkurrenssituation som råder mellan likartade produkter och funktioner blir priset en viktig faktor för konsumenten. Därför vågar man inte låta konsumenten betala hela avgiften och då påverkas istället företagets

vinster. Företagen agerar kortsiktigt och borde ändra strategi och se privatkopieringsersättningen som en investering i ett fortsatt allsidigt och brett kulturutbud, som på sikt gynnar försäljningen av deras prylar och därför är av grundläggande betydelse för branschen som sådan.

I stället står vi inför en ny strid mellan upphovsmännens och artisternas gemensamma organisation Copyswede och teknikbranschen. Denna gång handlar det om separata hårddiskar och minnesstickor. Efter långa förhandlingar och uppskjutna startdatum för ersättningen (branschen har förhalat utan att visa förhandlingsvilja), har Copyswede-kollektivet satt ner foten och bestämt att ersättning för dessa produkter ska betalas från 1 september 2011. Ersättningen är 80 kronor per separat hårddisk och 1 krona per gigabyte lagringsutrymme på usb-minnena, maximalt kan ersättningen bli 80 kronor.

Skälet för att ta ut ersättning för dessa produkter är att de uppfyller lagens krav på att vara särskilt ägnade för privatkopieringsersättning. Genom undersökningar av hur vi privatkopierar ser man också en tydlig övergång från CD och DVD skivor till minnesstickor och separata hårddiskar. Man ska hålla i minnet att en separat hårddisk idag i normalfallet medger lagring av 1 terabyte eller mer. Det innebär lagring av en mycket stor mängd av film, musik eller talböcker.

Jaha, tänker vän av ordning, varför ska jag som bildskapare bry mig om det här. Det verkar bara beröra film och ljud och inte bild. Svaret är att brister i lagstiftningen gör att bilder inte omfattas av PKE, men vi arbetar tillsammans för att utveckla lagstiftningen så att även bild kommer att omfattas. Om vi inte solidariskt står upp för nuvarande privatkopieringsersättning kommer vi aldrig att kunna utveckla den på ett sånt sätt att kompensation utgår även för den omfattande kopiering som sker av bilder.

Fyra frågor till konstnären Erik Krikortz som initierat projektet Reko – Ett av de projekt som beviljats medel från KUN, BUS kollektiva upphovsersättningsnämnd.

VARFÖR STARTADE NI PROJEKTET REKO?

Reko startades för att förändra konstbranschen. Villkoren är ofta dåliga för konstnärer som ställer ut vid landets museer och konsthallar och det här vill vi förändra. Genom att ta fram ett unikt faktaunderlag och sprida det vill vi skapa förändringstryck och ett attitydskifte.

HUR HAR ARBETET GÅTT?

Det har gått bra. Vi har redan publicerat två rapporter, skapat ett Rekoindex utifrån den insamlade statistiken och i år utsåg vi för andra gången landets schystaste konstinstitution. I år var det Museum Anna Norlander som vann Rekopriset.

Allt material vi tar fram presenterar vi också på projektets hemsida, på presskonferenser och vid seminarier.

Under Almedalsveckan i år anordnade Reko ett seminarium i Visby där sju ledamöter från riksdagens kulturutskott debatterade.

Vi tar även emot allt fler telefonsamtal och mejl från institutioner och konstnärer som vill veta mer om Reko och ställa frågor.

HUR HAR MOTTAGANDET VARIT?

Efter den andra rapporten märkte vi att kunskapen om projektet har spridit sig och Reko har blivit en riksangelägenhet. Vår viktigaste kanal för att nå ut är media och mediagenomslaget har varit över förväntan.

Politiker och institutioner verkar ta Reko på större allvar när de märker att projektet etablerats. Till exempel vill politiker i Stockholms stad föra en dialog med Reko efter att ha ifrågasatt Kulturförvaltningens arbete. Vidare har Kulturförvaltningen i Uppsala i samtal med Reko sagt att Uppsala konstmuseum och Bror Hjorths hus ska börja följa MU-avtalet. Institutioner som Nationalmuseum och Moderna museet för en dialog med Reko kring hur de bör agera. Och i Västerbotten har Reko bidragit till en diskussion mellan Bildmuseet och Museum Anna Nordlander, som lett till att institutionerna toppar senaste Rekoindex.

VAD HÄNDER NU?

Med utgångspunkt i Rekorapporten 2011 kommer vi att föra en fortsatt dialog med politiker, institutioner och konstnärer. Vi ska utvärdera årets arbete och konsolidera projektets kunskaper – och därmed lägga grunden för nästa års arbete.

Den stora uppgiften nu är att säkra projektets finansiering för ytterligare ett år. Vi kommer att söka medel från tidigare finansörer, men även se om vi kan hitta eventuella nya partners. Vi skulle behöva större resurser för att kunna höja kvaliteten i projektet ytterligare.

LISA MATTISSON

VILKA ÄR REKO?

Projektet initierades av konstnärerna Erik Krikortz, Jan Rydén och Tanja von Dahlen – och utvecklades som ett oberoende konstprojekt inom föreningen c/o konst. Sedan februari 2011 driver Konstfrämjandet projektet. Ny projektledare är Erik Hall.

Hemsida: www.projektreko.org

Kontakt: info@projektreko.org

VAD ÄR KUN?

KUN, BUS kollektiva upphovsersättningsnämnd – är en nämnd som vill främja kollektiva insatser för bild- och formkonstnärer. Varje år delas medel ut till projekt som avser att stärka konstnärernas position i samhället. Läs mer på KUNs hemsida, www.kun.nu.

Ny lagstiftning

Som tidigare rapporterats har upphovsrättsutredningen lämnat sitt slutbetänkande. Justitiedepartementet har nu att skriva proposition och presentera den för riksdagen. Det är förväntat att propositionen kommer att

innehålla förslag till nya avtalslicenser, samt en språklig översyn av lagstiftningen. Regeringen vill påskynda delen som gäller avtalslicenserna för att underlätta digitaliseringen av verk i arkiv och hos bibliotek, med syfte att verken kan

tillgängliggöras för en bredare publik via internet. Propositionen bör komma under denna tidskrifts pressläggning och vi återkommer därför i kommande nummer med en rapport.

SVT-ersättning till upphovsmän

Den första utbetalningen av ersättning för det avtal som tecknats mellan Sveriges Television/ Utbildningsradion och Bildupphovsrätt blev dessvärre något försenad, men nu är 2010 års ersättning fördelade till upphovsmännen.

Utbetalningen omfattar både medlemmar och icke-medlemmar i BUS. Skillnaden är att medlemmar direkt får play-ersättning (program på SVT/UR:s webb) medan icke-medlemmar får ersättning först när de godkänt de utlagda verken på play-tjänsten.

Arbetet med att hitta de i nuläget ännu ej funna svenska och utländska upphovsmännen, samt fördela 2011 års ersättningar går nu vidare. Ersättningen som gäller rapporterna för januari – juni beräknas betalas ut i november och i maj 2012 beräknas ersättningen för juli – december att vara klar för utbetalning.

Uppföljningsmöten med SVT/UR fortsätter som tidigare. Fokus kommer att läggas på att effektivisera arbetet med rapporthanteringen.

Mer information om Bildupphovsrätt i

Sverige finns på www.bildupphovsratt.se

Har dina bilder visats på någon av SVT:s kanaler 2010 och du inte fått ersättning från BUS kan du kontakta fredrik@bus.se

FREDRIK REINING

Du söker väl IV?

Individuell visningsersättning, IV, infördes 1997. Det är alltså 15:e året vi fördelar ersättning för konstverk i den offentliga miljön, men fortfarande stöter jag på konstnärer som inte söker ersättningen. Skälen är olika men mestadels beror det på att man inte känner till IV eller inte riktigt har tagit del av informationen.

Ersättningen söks en gång och sedan ligger

uppgifterna kvar hos BUS och genererar ersättning år efter år. De kommande åren kompletterar man med de förändringar som skett, tar bort konstverk som försvunnit och lägger till de som sålts till det offentliga. Arbetsinsatsen är relativt begränsad med tanke på att man ansöker en gång och att ersättningen sedan tickar ut, utan att man behöver göra något mer.

IV ska sökas senast 15 september. Du hittar information och blanketter på www.bus.se/IV.

MATS LINDBERG

Agenda 2016

Moderna Museet, 17–18 oktober 2011

Vad har Daniel Birnbaum, CERN och Karin Willén gemensamt?

Det har blivit dags att samla ihop oss. Det har blivit dags för de första nationella branschdagarna för Bild och Form. Nu tar vi tillsammans fram en egen agenda. Vad behöver vi åstadkomma – *En ökad dialog? Nya nätverk och samarbeten? En gemensam plattform för framtiden?* – Var med och bidra med din röst.

Dagarna kommer att fokusera på förutsättningarna för branschens aktörer att verka och utvecklas inom branschen i relation till utställningens framtida roll och scener, den offentliga konstens utveckling och morgondagens utbildning och forskning. Programmet innefattar också en utblick mot andra branscher där vi allt oftare kommer att finna bild- & formkonstnärerna i framtiden.

Begränsat antal platser, anmäl dig redan idag på www.biljett.com/agenda2016

Fullständigt program och info på www.agenda2016.se

Långlunch med mingel och workshop på Kungliga konsthögskolan ingår i biljettpriset.

Deltagaravgift: 800 kr exkl moms

Konstnär/student: 300 kr exkl moms

Kontakt

Projektledare, Johan Wingestad

info@agenda2016.se

+46 (0)70 300 04 93

Agenda
Bild & Form
2016

ARRANGÖRER:

Konstnärernas Riksorganisation
The Swedish Artists' National Organization

KIF Sveriges Konsthantverkare
& Industriformgivare

MED STÖD FRÅN:

KULTURRÅDET

**TILLVÄXT
VERKET**

SAMARBETSPARTNERS:

Riksställningar
Swedish Travelling
Exhibitions

**Creative
Stockholm**

zinkvit.se

